

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

Rzeszów, dnia 1 lutego 2023 r.

Poz. 563

UCHWAŁA NR LVIII/338/2022 RADY MIEJSKIEJ W BŁĄŻOWEJ

z dnia 28 grudnia 2022 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2024 Dla Miasta i Gminy Błażowa”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 559 ze zm.) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r. poz. 840), Rada Miejska w Błażowej uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się *Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2020-2024 Dla Miasta i Gminy Błażowa* w brzmieniu stanowiącym załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Błażowej.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Błażowej

Sławomir Kowal

Załącznik nr 1 do Uchwały nr LVIII/338/2022
Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 28.12.2022 r.
w sprawie: przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad
Zabytkami na lata 2020 – 2024 dla Miasta i Gminy Błażowa

**GMINNY PROGRAM
OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2020 – 2024
DLA MIASTA I GMINY BŁAŻOWA**

Błażowa, 2022

Wstęp	3
1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami	4
2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	5
3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	12
3.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami relacje GPONZ z dokumentami sporządzanymi na poziomie krajowym	12
3.2. Programy województwa podkarpackiego– strategiczne cele polityki województwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – zgodność programu z dokumentami stworzonymi na poziomie województwa	15
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	17
4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.	17
4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu	26
4.2.1. Zarys historii obszaru gminy	26
4.2.2. Krajobraz kulturowy	29
4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	29
4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	30
4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego	34
4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	39
4.5. Zabytki archeologiczne	40
4.6. Dziedzictwo niematerialne	41
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń	44
6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania	46
7. Instrumenty wdrażania gminnego programu opieki nad zabytkami	48
8. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta I Gminy Błażowa	49
ANEKSY	57

Wstęp

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym czynnikiem życia i działalności człowieka. Zabytki, będące materialnym świadectwem przeszłości, są tym elementem kultury, który przyczynia się do kształtowania krajobrazu kulturowego.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami jest dokumentem o charakterze cyklicznym, co wynika z definicji określonej w ustawie. Biorąc pod uwagę rozpoznanie złożonej problematyki i wyznaczając priorytetowe kierunki, będące istotnym punktem odniesienia dla programów tworzonych w latach następnych warto zaznaczyć, że program opracowany na pierwsze cztery lata ma znaczenie kluczowe dla kolejnych programów w tym zakresie. Kolejne programy powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

Przedmiotem programu jest Gmina Błażowa, jako region administracyjny oraz miejsce lokalizacji zabytków objętych Programem.

Celem Programu jest określenie zadań mających na celu osiągnięcie poprawy w zakresie stanu zachowania oraz utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Błażowa. Zadania te określone są w odniesieniu do całej Gminy jako regionu administracyjnego, do wszystkich obiektów zabytkowych i całości problematyki opieki nad zabytkami.

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami ma określić stan, do którego należy dążyć w zakresie opieki nad zabytkami: wskazywać konieczne do wykonania zadania i sugerować sposoby ich realizacji.

Nadrzędnym celem Programu Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Błażowa na lata 2020 – 2021 jest zahamowanie procesów degradacji zabytków i zachowanie wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy, wykorzystanie tych zasobów dla potrzeb kształtowania atrakcyjnego wizerunku Gminy. Celem programu jest uwzględnienie przy podejmowaniu działań uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, a także doprowadzenie do poprawy stanu zachowania zabytków.

Program powinien również pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe Gminy. Wskazane w Programie działania, oprócz poprawy stanu zabytków, powinny być skierowane na ich adaptację i rewaloryzację, a także na zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności Gminy, podniesienia konkurencyjności oferowanych produktów turystycznych, a także szerszego od dotychczasowego wykorzystania potencjału związanego z zachowanym dziedzictwem kulturowym.

Reasumując, przedmiotem niniejszego opracowania jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych Gminy, a celem jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami.

1. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 87 pkt. 1. i 3-5 ustawy określa obowiązek gminy dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami, który:

- winien być opracowywany na okres 4 lat;
- służy celom o kreślonym w ustawie;
- przyjmuje rada gminy p o uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Ponadto ustawa zobowiązuje burmistrza do sporządzania co 2 lata sprawozdania z realizacji programu i jego przedstawienia radzie gminy.

Podstawą do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami jest gminna ewidencja zabytków (Art.21.)

Natomiast w Art. 87 pkt. 2 ustawy zawarte są najważniejsze cele opracowania programu opieki nad zabytkami, t j:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

2. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

System ochrony zabytków opiera się przede wszystkim na ustawowo określonym systemie prawnym. Do najważniejszych aktów prawnych regulujących sposób ochrony i zarządzania zabytkami w Polsce należą:

- Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 2007 r. (art. 5, 6 i 73 oraz jej preambuła);
- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wraz z rozporządzeniami wydanymi do tej ustawy;
- Przepisy prawne z innych aktów prawnych, mające związek z ochroną zabytków (*m.in. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o grobach i cmentarzach wojennych, Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych, Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o rzeczach znalezionych (Dz.U.2018, poz. 1599).*

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 2007 r.

Konstytucja RP w rozdziale I RZECZPOSPOLITA zawiera Art. 5., który stanowi, iż: *Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.* Można zauważyć, że ustawa zasadnicza kreuje w ten sposób zarówno rangę zagadnień ochronnych, jak i podstawy budowania ładu prawnego. Stawianie problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego i naturalnego na równi z podstawowymi prawami człowieka oraz suwerennością i niepodzielnością państwa jest wymownym sygnałem wskazującym na powszechne i istotne znaczenie tej problematyki w skali państwa. W ślad za ustawą zasadniczą, kwestie poszanowania dziedzictwa kulturowego i naturalnego znajdują odzwierciedlenie w kolejnych aktach prawnych i dokumentach systemowych.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa jest najważniejszym aktem prawnym w dziedzinie ochrony zabytków. Definiuje ona *m.in.*: pojęcie zabytku, reguluje zasady ochrony i opieki nad zabytkami, określa: formy ochrony, kompetencje organów ochrony zabytków (w tym administracji rządowej i samorządowej), obowiązki właściciela lub posiadacza zabytku, formy finansowania opieki nad zabytkami, zasady prowadzenia badań przy zabytkach, ich ewidencjonowania etc.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami definiuje pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami:

Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków o raz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;–kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym o raz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku o raz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury (art. 5).

Do kompetencji samorządu miasta należą zarówno działania odnoszące się do ochrony zabytków, jak i dotyczące opieki nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów oraz historycznych obszarów, których gmina jest właścicielem. Ponadto ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz określa przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony.

Formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę.

1a. Wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa.

2. uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego (po uzyskaniu opinii Rady Ochrony Zabytków).

3. utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Dwie ostatnie formy – park kulturowy oraz ustalenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pozostają w gestii samorządów gminnych. Osobna rola przypada gminnej ewidencji zabytków, która choć niewymieniona wśród zasadniczych form ochrony zabytków, charakter formy ochrony przybiera. Jest to kolejna prerogatywa gminy, czyli sprawowania ochrony na samorządowym szczeblu lokalnym. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;

- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. (art. 22. p.5).

Ustawa określa również obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Do obowiązków gminy należy w szczególności:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z teren u gminy (art. 22. p. 4);
- sporządzanie (na okres 4 lat) gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87);
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej (art. 18 i 19);
- sporządzanie gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowywanego zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r.

Istotne dla prowadzonych przez gminę zadań są zapisy w art. 19 *Ustawy*: W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;
- parków kulturowych.

W decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
- innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.

W przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie. Szczegółowo określone obowiązki gminy w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których gmina jest właścicielem lub posiadaczem zapisane są w ustawie w art.: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72. Należy też zwrócić uwagę na niektóre zmiany w przepisach *Ustawy o ochronie zabytków*, które dokonały się w ostatnich kilku latach, a które mają istotny wpływ na sprawowanie opieki i ochrony zabytków przez samorządy lokalne.

Nowelizacja ustawy (*Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw*) wprowadziła istotny zapis, który w zamierzeniu swym chronić ma obiekty zabytkowe, co do których zostało wszczęte postępowanie w sprawie wpisu do rejestru zabytków nieruchomych, ale decyzja nie jest jeszcze ostateczna.

Otóż od dnia wszczęcia postępowania w sprawie wpisu zabytku do rejestru do dnia, w którym decyzja w tej sprawie stanie się ostateczna, przy zabytku, którego dotyczy postępowanie, zabrania się prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych i podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku. Zakaz ten dotyczy także robót budowlanych objętych pozwoleniem na budowę albo zgłoszeniem, a także działań określonych w innej decyzji pozwalającej na ich prowadzenie. (Art. 10 a)

Ta sama nowelizacja ustawy dała też samorządom wszystkich szczebli możliwość udzielania dotacji na prace przy zabytkach nie tylko wpisanych do rejestru zabytków, lecz również ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

W trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków. (Art.81.1)

Ponadto zgodnie ze znowelizowaną ustawą wprowadzone zostały administracyjne kary pieniężne. Właściciel zabytkowego obiektu wpisanego do rejestru zabytków, który bez pozwolenia wcz lub niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wcz podejmuje działania, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 1–5, podlega karze pieniężnej (w wysokości od 500 do 500 000 zł). Ponadto kto wbrew obowiązкови nie wykonuje zaleceń pokontrolnych, o których mowa w art. 40 ust. 1, podlega karze pieniężnej w wysokości od 500 do 50000 zł (aktualne zasady nakładania administracyjnych kar pieniężnych zawarte są w Rozdziale 10a u stawy).

Należy także zwrócić wagę, że szereg szczegółowych ustaleń i rozwiązań w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami określonych jest w aktach wykonawczych do *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

W kontekście istotnych dla samorządu lokalnego działań w zakresie kształtowania krajobrazu oraz estetyzacji i podniesienia jakości przestrzeni publicznych, w tym historycznych układów przestrzennych należy zwrócić uwagę na *Ustawę z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu* (Dz.U. z 2015 r., poz. 774, 1688).

Ustawa ta wprowadziła szereg zmian w obowiązujących ustawach, które są istotne dla poprawy kształtowania krajobrazu kulturowego. Dla samorządu gminy istotne jest wprowadzenie przepisów dotyczących kompleksowego uregulowania kwestii dotyczących reklam. W tym zakresie ustawa krajobrazowa umożliwi gminom m.in. wprowadzenie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń; ustalania ich gabarytów, standardów jakościowych i rodzaju materiałów. Na określonych obszarach samorząd gminy może też ustalać zakazy sytuowania ogrodzeń, umieszczania tablic i urządzeń reklamowych (z wyłączeniem szyldów). Zasady te i zakazy samorząd wprowadzać może poprzez Uchwałę Rady Gminy mającą charakter prawa miejscowego – tzw. uchwała reklamowa. Dodatkowo dla obszarów z uchwalonymi zasadami i warunkami gmina może wprowadzić opłatę reklamową od posiadania tablic i urządzeń reklamowych. Zgodnie z tymi przepisami wprowadzenie takich ustaleń nie będzie już możliwe w planach miejscowych, ale wyłącznie w uchwale reklamowej, wydawanej na podstawie art. 37a znowelizowanego brzmienia ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Wyjątek dotyczy planów miejscowych, do sporządzania których przystąpiono do 11 września 2015 r.

Na charakter i zakres wykonywania działań ochronnych i zarządczych w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego, znaczący wpływ ma organizacja i sposób działania podmiotu bezpośrednio odpowiedzialnego za dane miejsce. W kontekście realizacji Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta i gminy Błażowa, istotne znaczenie będzie miał zatem akt prawny odnoszący się do zasad funkcjonowania administracji lokalnej. Zasady te określa *Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*.

Wymienione w Art. 7 ustawy zadania obejmują także zagadnienia odnoszące się wprost bądź pośrednio do ochrony zabytków. Należą do nich w szczególności zadania, które obejmują następujące kwestie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- turystyki;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- promocji gminy;
- tworzenia warunków do wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów działalności pożytku publicznego i wolontariatu.

Spośród wymienionych powyżej innych aktów prawnych przepisy mające istotne znaczenie dla ochrony zabytków regulują też: *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane* oraz *Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 1186)

Ustawa normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach. Przepisy ustawy nie naruszają przepisów odrębnych, między innymi o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami – w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków, obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz w odniesieniu do obiektów w gminnej ewidencji zabytków. W kontekście ochrony zabytków istotnym przepisem prawa budowlanego jest możliwość skorzystania z odstępstw od sprecyzowanych w ustawie przepisów techniczno- budowlanych, dotyczących projektowania, budowania, użytkowania i utrzymywania obiektów budowlanych. Odstępstwo można uzyskać przed wydaniem pozwolenia na budowę lub decyzji o zmianie sposobu użytkowania obiektu. Organ wydający pozwolenie na budowę występuje w tej sprawie do ministra, który ustanowił przepisy techniczno- budowlane (art. 9).

Należy też zwrócić uwagę, że w myśl prawa budowlanego budowy i roboty budowlane niewymagające pozwolenia na budowę, jeżeli są wykonywane przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków wymagają pozwolenia na budowę, a jeżeli są wykonywane na obszarze wpisanym do rejestru zabytków - wymagają zgłoszenia, przy czym do wniosku o pozwolenie na budowę oraz do zgłoszenia należy dołączyć pozwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków wydane na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 29 ust. 4). Natomiast pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39 ust. 2). Natomiast w odniesieniu do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39 ust. 3). Ponadto umieszczanie tablic i urządzeń reklamowych na obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga

pozwolenia na budowę (art. 29 ust. 2 pkt 6), a instalowanie krat na obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymaga zgłoszenia (art. 30 ust. 1 pkt 3a).

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jedn.: Dz.U. 2020, poz. 293 t.j.)

Ustawa określa: zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele oraz ustalania zasad ich zagospodarowania i zabudowy. Ustawa mówi, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Ustawa określa, że w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno uwzględniać się stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10 ust.1 pkt 4) oraz określić obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków o raz dóbr kultury współczesnej (art. 10 ust. 2 pkt 4). W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się obowiązkowo, m.in. zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, zasady kształtowania krajobrazu, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15 ust. 2 pkt 2, 3, 3a i 4). W przypadku braku miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym: 1) lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego; 2) sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy (art. 4 ust. 1 pkt 2). Ustawa nakłada na burmistrza miasta obowiązek uzgodnienia projektu mpzp z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie kształtowania zabudowy i zagospodarowania terenu (art. 17 ust. 6 pkt b).

Umowy międzynarodowe

W kontekście uwarunkowań prawnych warto też zwrócić uwagę na ratyfikowane przez Polskę umowy międzynarodowe, które należą do źródeł prawa powszechnie obowiązującego. Oznacza to, że są one źródłem praw w krajowym porządku prawnym. W obszarze istotnym dla ochrony i zarządzania dziedzictwem kulturowym Rzeczpospolita Polska ratyfikowała oraz opublikowała w Dzienniku Ustaw umowy międzynarodowe, do których przestrzegania zobowiązane są organy administracji publicznej oraz obywatele (art. 87 ust. 1 Konstytucji RP). Umowy w dziedzinie ochrony zabytków, to w szczególności Konwencje UNESCO oraz Konwencje Rady Europy.

3. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Błażowa na lata 2020 – 2024 powstał w oparciu o dokumenty programowe gminy, województwa podkarpackiego i dokumenty krajowe.

3.1. Programy krajowe – strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – zgodność programu z dokumentami stworzonymi na poziomie krajowym

Przedmiotowy dokument jest zgodny z założeniami i celami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem kulturowym.

Polityka ta określana jest w następujących zasadniczych dokumentach: •Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022,

•Narodowa Strategia Rozwoju Kultury wraz z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Narodowy Program Kultury „Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2020” i Program Operacyjny „Dziedzictwo Kulturowe”

–Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022

Za najistotniejsze cele i kierunki działań w Krajowym Programie Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022 uznano:

Cel główny – stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego. Cel ten realizowany będzie w okresie 4 lat we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, t.j.:

Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania:

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym,
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania:

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania:

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości;
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 oraz Narodowego Programu Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” na lata 2004-2020

Ogólne założenia polityki państwa w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego zawiera *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013* oraz *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020*, będące rządowymi dokumentami tworzącymi ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowoczesnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa.

Strategia została stworzona centralnie dla obszaru całej Polski. Określa spójne działania realizowane w regionach. Stąd celem strategicznym jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce, a celami cząstkowymi są m.in. zachowanie dziedzictwa kulturowego, aktywna ochrona zabytków oraz wzrost efektywności zarządzania sferą kultury. *Narodowa Strategia Rozwoju Kultury* wskazuje także bardzo ważną przemianę w kształtowaniu podejścia do sposobów ochrony dziedzictwa kulturowego. Współczesna ochrona zabytków powinna skupiać się bowiem na powiązaniu kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów ponieważ m.in. *Kultura wraz z przemysłami kultury staje się sektorem generującym dochody, nowe miejsca pracy, a także czynnikiem zwiększającym atrakcyjność lokalizacyjną regionów dla inwestorów i mieszkańców*.

Na podstawie diagnozy w strategii wyodrębniono pięć strategicznych obszarów kultury, dla których sformułowano Narodowe Programy Kultury, będące podstawowymi narzędziami wdrażania strategii. W odniesieniu do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określono *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2020”*, który za cel strategiczny przyjął intensyfikację i upowszechnianie dziedzictwa kulturowego, w tym szczególnie kompleksową poprawę stanu zabytków nieruchomych.

Cele cząstkowe programu to:

- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków,
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne,
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, –promocja polskiego dziedzictwa kulturowego w Polsce i za granicą, w szczególności za pomocą narzędzi społeczeństwa informacyjnego,
- rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego,
- tworzenie warunków dla rozwoju i ochrony dziedzictwa kultury ludowej, –zabezpieczenie zabytków przed nielegalnym wywozem za granicę.

Założono, że cele programu realizowane będą m.in. w ramach następujących priorytetów i działań:

–Priorytet *Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe*, zakłada działania dotyczące rewaloryzacji oraz adaptacji zabytków (przy założeniu znaczącego wpływu ekonomicznego tych projektów na rozwój regionalny i zwiększenie ilości miejsc pracy) oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Za inne ważne działania uznano zmiany instytucjonalne, prawne i funkcjonalne w sferze dokumentacji i ochrony zabytków. –Priorytet *Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego*, którego działania mają przede wszystkim na celu podniesienie wykształcenia kadr zatrudnionych w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego oraz podniesienie świadomości społecznej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego. *Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020* wprowadziło programy operacyjne służące realizacji strategii. Jednym z nich jest Program Operacyjny „*Dziedzictwo kulturowe*”. Programy operacyjne, skierowane m.in. do samorządów są

ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wraz z alokacją finansową na dany rok budżetowy. Najważniejszymi – z punktu widzenia celów programu opieki nad zabytkami Gminy Błażowa – są priorytety: kultura ludowa i tradycyjna (także w kontekście ratyfikowanej przez Polskę Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego).

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju u 2030

Koncepcja to najważniejszy rządowy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Znaczenie tego dokumentu w kontekście programu opieki nad zabytkami jest istotne, gdyż jednym z ustawowych celów programów opieki nad zabytkami jest *włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju*. Celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie.

Koncepcja kładzie szczególny nacisk na budowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego, ponieważ decyduje on o warunkach życia obywateli, funkcjonowaniu gospodarki i pozwala wykorzystywać szanse rozwojowe. Dokument formułuje także zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa.

W znacznym zakresie uwzględnia również problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego w systemie kształtowania prawidłowej polityki przestrzennej. Jako cele polityki przestrzennej w aspekcie ochrony zabytków wskazano: ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, poprzez rozwój narzędzi wspierania finansowego ochrony przyrody i krajobrazu; wprowadzenie systemu standardów zabudowy i zagospodarowania terenu na obszarach o niższym reżimie ochronnym; wprowadzenie narzędzi kompensacji utraconych korzyści ekonomicznych na terenach o wysokich restrykcjach konserwatorskich; wspieranie rewitalizacji zdegradowanych przestrzeni.

3.2. Programy województwa podkarpackiego – strategiczne cele polityki województwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – zgodność programu z dokumentami stworzonymi na poziomie województwa

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2018-2021

Najważniejszym punktem odniesienia dla GPOnZ – spośród dokumentów sformułowanych dla województwa podkarpackiego – jest *Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014-2017*.

W programie przyjęto trzy priorytety:

- I. Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.
- II. Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.
- III. Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości.

Priorytet I *Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego* zawiera 3 kierunki działań oraz szereg działań, które przede wszystkim służyć mają: dbałości o krajobraz kulturowy regionu, o zachowanie jego charakterystycznych elementów zabytkowych i przyrodniczych oraz dążeniom do rewaloryzacji przekształconych cennych elementów dziedzictwa, a także włączenia dziedzictwa kulturowego w obszar interwencji i wsparcia samorządów lokalnych. Cele takie mogą zostać spełnione poprzez realizację działań ujętych w kierunkach działań odnoszących się do: rewaloryzacji założeń urbanistycznych i ruralistycznych, zachowania tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu, jak również tworzenia parków kulturowych.

Priorytet II *Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa* zawiera 5 kierunków działań oraz liczne działania. Wskazane do realizacji działania i zadania przyczynić się mają przede wszystkim do: ochrony obiektów o szczególnej wartości, zahamowania procesu degradacji zabytków i dążenia do poprawy ich stanu zachowania, wspierania racjonalnego wykorzystania środków finansowych na ratowanie obiektów szczególnie zagrożonych, tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Priorytet III *Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości* zawiera 3 kierunki działań. Uwzględnione w tym priorytecie działania służyć mają przede wszystkim: poszerzeniu wiedzy o zabytkach regionu poprzez wspieranie różnych projektów badawczych, szeroko rozumianemu wykorzystaniu zabytków dla potrzeb edukacyjnych i turystycznych, promowaniu potrzeby ochrony dziedzictwa i dobrych praktyk dotyczących jego wykorzystania.

Sformułowane priorytety i kierunki działań służyć mają przede wszystkim poprawie stanu zachowania zasobu zabytkowego i właściwemu kształtowaniu krajobrazu kulturowego, przy założeniu, że realizacja działań odbywać się będzie przy zaangażowaniu wszystkich jst, instytucji działających w tej sferze i zainteresowanych środowisk.

Program podejmuje też zagadnienia ochrony dziedzictwa niematerialnego jako ważny aspekt społeczny, zwłaszcza dla budowania tożsamości i więzi regionalnych. Ma także rolę promującą ideę ochrony zabytków.

Taki sposób formułowania i realizowania priorytetów, celów i działań, ukierunkowanych na ochronę dziedzictwa materialnego i niematerialnego, przy równoczesnym jego wykorzystaniu dla szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego jest także założeniem GPOnZ Gminy Błażowa.

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do Strategii rozwoju województwa podkarpackiego–Podkarpackie 2020 (stanowiącego aktualizację *Strategii rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007-2020*)

Zagadnienia dotyczące ochrony dziedzictwa przypisane zostały działaniu strategicznemu Kapitał ludzki, którego Priorytet 2 poświęcono Kulturze i dziedzictwu kulturowemu. Cel tego priorytetu to Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu.

Wyznaczono następujące Kierunki działań:

– Tworzenie warunków dla zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej, w tym do kultury wysokiej;

– Wzmacnianie wizerunku regionu;

– Ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu *Dziedzictwo kulturowe powinno być z jednej strony przedmiotem ochrony i opieki, z drugiej zaś potencjałem, który winien zostać wykorzystany dla rozwoju województwa i budowania*

kapitału społecznego. Konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć, ukierunkowanych zarówno na kompleksową ochronę i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego (m.in. poprzez zwiększenie funduszy na prace remontowo- konserwatorskie), jak również na jego odpowiednią promocję i wdrażanie nowoczesnego (efektywnego i racjonalnego) modelu zarządzania. Za istotne należy również uznać działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim skierowane do mieszkańców regionu. Przybliżenie walorów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, a także podniesienie świadomości ich wartości służyć będzie nie tylko ich zachowaniu i lepszej ochronie, ale także może przyczynić się do wzrostu tożsamości regionalnej i lokalnej mieszkańców.

Zakładane efekty realizowanych działań to m.in.:

- kształtowanie krajobrazu kulturowego rozumiane jako zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie poprawy ładu przestrzennego i estetyki otoczenia; ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek oraz układów ruralistycznych; zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu,
- poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo, m.in. poprzez wykorzystanie narzędzi prawa miejscowego a także przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji,
- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej, m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej o raz ochronę wartości niematerialnych,
- stworzenie systemu i procedur w celu funkcjonalnego zarządzania kulturą, dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym, z uwzględnieniem rozwoju partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego, poprawy funkcjonowania instytucji kultury i ochrony zabytków,
- badanie i dokumentowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego oraz jego upowszechnianie i promocja dla zastosowań utylitarnych,
- wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzynarodowej w zakresie ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
- promocja najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych w tym zakresie instrumentów typu kampanie informacyjne regionalne i ogólnopolskie, akcje promocyjne, konferencje, debaty, sympozja, eksperymenty, badania, publikacje.

Zakres w jakim GPOnZ odnosi się do Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego. Perspektywa 2030

Politykę przestrzenną województwa najpełniej określa plan zagospodarowania przestrzennego. Plan wskazuje jakimi działaniami w obszarze kształtowania, użytkowania i przekształcania przestrzeni należy zmierzać do osiągnięcia celów zapisanych w strategii rozwoju województwa. Ochrona dziedzictwa kulturowego zajmuje ważne miejsce w planie wojewódzkim. Dziedzictwo kulturowe i jego ochrona zostało zanalizowane w części dotyczącej uwarunkowań oraz zawarte w kierunkach rozwoju i polityce przestrzennej.

Główne kierunki polityki przestrzennej w tym zakresie, mające na celu ochronę cennych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom podzielono na następujące obszary:

- Zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i założeń przestrzennych,
- Zachowanie i ochrona walorów przestrzeni w tym walorów krajobrazu kulturowego,
- Zachowanie i ochrona współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego,

- Rozwijanie sieci szlaków kulturowych, jako istotnego elementu spajającego zasoby kulturowe województwa,
- Ochrona pozostałych zasobów i elementów dziedzictwa kulturowego, w tym zasobów niematerialnych.

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Relacje Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy. Analiza dokumentów programowych Gminy.

Dokumentami programowymi wykonanymi na poziomie gminy Błażowa są:

Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014

Plan Strategiczny Gminy Błażowa 1997 – 2014 został opracowany w lutym 1997 roku w ramach projektu „Wsparcie regionalne polityki rolnej w południowo – wschodnim regionie polski” (P 9312-08-01), finansowanego ze środków funduszu Phare, a następnie przyjęty Uchwałą Nr XXX/184/1997 Rady Gminy w Błażowej z dnia 28 lutego 1997 r.

Pomimo faktu, że w 2014 roku stracił on swoją ważność jego założenia i cele nadal są realizowane.

Strategia uwzględnia ochronę dziedzictwa kulturowego, włączając ją w rozwój gminy w zakresie wykorzystania obiektów zabytkowych do celów turystycznych.

Jednostką odpowiedzialną za promowanie kultury jest GOK w Błażowej. Najbardziej znanymi imprezami cyklicznymi organizowanymi przez GOK są:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna ;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błażowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Gminne Święto Plonów;
- ✓ Dni Błażowej.

W ramach celu strategicznego „Kultura” przewidziane jest wdrożenie następujących celów operacyjnych:

1. Kultywowanie regionalnych tradycji ludowych.
2. Dostępność do różnorodnych form kultury.
3. Kreowanie potrzeb mieszkańców do udziału w kulturze.

Strategie działania w zakresie zaspokajania poszczególnych potrzeb mieszkańców w zakresie Kultury mają polegać na:

1. Utrzymaniu działających i wspieraniu tworzących się zespołów ludowych.
2. Utrzymywaniu muzeum lokalnego i izb pamięci.
3. Wspieraniu młodzieży poszukującej własnych form działalności.
4. Rozszerzenie działalności Gminnego Ośrodka Kultury akceptowanej przez mieszkańców.
5. Wspieranie i rozszerzanie działalności KGW.

Plany Odnowy Miejscowości

18 stycznia 2016 r. uchwałami nr XVII/74/2016, XVII/75/2016, XVII/76/2016, XVII/77/2016, XVII/78/2016, XVII/79/2016, XVII/80/2016, XVII/81/2016, XVII/82/2016 Rady Miejskiej w Błażowej zostały przyjęte aktualizacje Planu Odnowy miejscowości wchodzących w skład Gminy Błażowa,

Są to dokumenty prawa miejscowego mające na celu m.in. poprawę warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi podstawę przy aplikowaniu o środki finansowe, jak również może stanowić wytyczne dla władz przy opracowywaniu kierunków rozwoju miejscowości.

Każde z opracowań zawiera m. in. charakterystykę miejscowości w której będzie realizowane przedsięwzięcie, inwentaryzację zasobów służących odnowie miejscowości, analizę SWOT oraz planowane kierunki rozwoju ze wskazaniem zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących lokalną.

Są to dokumenty otwarte, stwarzające możliwość aktualizacji w zależności od potrzeb społecznych i zasobów finansowych. Oznacza to, że może być poszerzany o nowe zadania i przedsięwzięcia, ponadto możliwa jest zmiana.

Uwarunkowania Planu Odnowy Miejscowości polegają na tym, że ma on zdecentralizowanych, lokalny charakter, obejmuje ograniczony teren jednej miejscowości i przygotowany jest przy udziale przedstawicieli gminy z inicjatywy i przez mieszkańców. Specyfika planu polega na tym, że jest on ukierunkowany na zagadnienia cywilizacyjno – kulturowe, koncentruje się na lokalnych przedsięwzięciach, które prowadzić mają do poprawy standardu i jakości życia mieszkańców.

Celem programu jest podtrzymanie lub odtworzenie atrakcyjności miejscowości jako miejsca zamieszkania i zaplanowanie oraz przeprowadzenie w sposób dostępny, oczekiwany i popierany oraz wykonalny dla lokalnej społeczności. Idea odnowy miejscowości wyrasta z przekonania, że odnowiona, doinwestowana i ożywiona kulturowo miejscowość odzyska swoją atrakcyjność jako miejsce zamieszkania, zapewni swoim mieszkańcom godziwy standard i jakość życia

Plan umożliwia efektywne gospodarowanie zasobami takimi jak: środowisko przyrodnicze, zasoby ludzkie, dziedzictwo kulturowe, infrastruktura społeczna i techniczna

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Błażowa

Kwestia uwarunkowań wewnętrznych ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego została poruszona również w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Błażowa zatwierdzonego uchwałą nr XIX/99/2004 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 13 lipca 2004 r.

Plan Rozwoju Lokalnego, który jest kontynuacją opracowanej Strategii i planem operacyjnym do niej, wskazuje 5 obszarów rozwojowych gminy:

1. Obszary wiejskie;
2. Infrastruktura ochrony środowiska;
3. Infrastruktura społeczna;
4. Infrastruktura drogowa;
5. Kultura i turystyka.

„W mieście i gminie Błażowa występują obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu, świadczące o historycznej przeszłości tego obszaru i jego mieszkańców. Są to:

- *układ urbanistyczny miasta Błażowa,*
- *pozostałości pierwotnego układu planistycznego wsi Błażowa (po zachodniej stronie Ryjaka),*
- *zabytkowe zespoły kościelne w Błażowej i Futomie,*
- *zabudowa miejska,*
- *cmentarze, kaplice, kapliczki, figury, pomniki,*
- *układy ruralistyczne wsi,*
- *krajobraz kulturowy (w tym charakter zabudowy) i krajobraz naturalny,*
- *stanowiska archeologiczne (w tym dawne kościelisko w Błażowej),*
- *miejsca obserwacji archeologicznej,*
- *drzewostan.*

Gmina Błażowa posiada bardzo atrakcyjne walory krajobrazu przyrodniczo-kulturowego. Najwięcej zabytków kulturowych znajduje się w mieście Błażowa, ale występują one również w poszczególnych wsiach. Są świadectwem przeszłości pokoleń, których praca złożyła się m. in. na dzisiejszy „obraz” gminy, są źródłem korzeni obecnego pokolenia i jego

tożsamości. Dlatego też ich zachowanie i pielęgnowanie winno być objęte szczególnym pietyzmem, w tym szczególnego potraktowania przy określaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego i polityki przestrzennej”.

Gmina Błażowa nie posiada znacznej liczby obiektów o dużych wartościach zabytkowych, jednak wiele budynków posiada wartości kulturowe. Niektóre zespoły osiedleńcze zachowały historyczne układy planistyczne wsi i tworzą dostrzegalne elementy krajobrazu kulturowego, np. Błażowa Górna i Futoma.

Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne, które podlegają ścisłej ochronie konserwatorskiej. Ich liczne skupisko znajduje się w Nowym Borku. Wyznaczone zostały strefy ochronne dla obiektów archeologicznych, szczególnie istotnych bądź ich znacznego zgrupowania.

Zabudowa gminy zachowuje istniejące układy osadnicze poprzez uzupełnianie zabudowy nawiązującej do tradycyjnych form i otaczającego krajobrazu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błażowa wraz ze zmianą

Główne cele, zasady i zadania polityki przestrzennej, jak również instrumenty jej realizacji, wobec środowiska kulturowego, wyznaczone zostały w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Błażowa uchwalonym uchwałą Nr XXX/184/97 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 28 lutego 1997 r. wraz ze zmianą uchwaloną uchwałą XXIX/154/2013 Rady Miejskiej w Błażowej z dnia 25 kwietnia 2013 r. stanowią podstawę ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego. Głównym celem ustalonych kierunków zagospodarowania przestrzennego jest zrównoważony rozwój obszary gminy i jej podstawowych funkcji rolniczo – turystycznych, a warunki realizacji tych kierunków, poprzez skoordynowane działania samorządu gminy przy wsparciu jednostek ponadlokalnych, winna zapewnić polityka przestrzenna organów samorządu gminy, określona w uchwale Rady Miejskiej.

W dokumencie tym uwzględnione zostały obiekty, zespoły obiektów i elementy krajobrazu chronione na podstawie przepisów szczególnych: zespoły i obiekty ujęte w rejestrze zabytków, zespoły i obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, stanowiska archeologiczne. W *Studium* ustalono zakres i zasady ochrony w/w obiektów, dokonano oceny zagrożeń wartości środowiska kulturowego.

W *Studium* wyznaczone zostały kierunki i zasady ochrony środowiska kulturowego, w związku z tym wyszczególniono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

W MIEŚCIE BŁAŻOWA

A -strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, która obejmuje obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące z nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia. Strefa ta obejmuje dwa tereny:

A₁ - obejmuje dwór z parkiem i stawem usytuowane przy alei dojazdowej do zespołu, wpisanego do rejestru zabytków pod nr A - 927 z dnia 31 maja 1975 r.

Bezwzględnej ochronie podlega budynek dworu wraz z pozostałością dawnego dużego założenia dworskiego. Cały zespół dworski nie może być dzielony.

Ochronie konserwatorskiej podlega park wraz ze stawem i terenem dawnego warzywnika. Istniejące po południowej stronie dworu, w jego bezpośrednim sąsiedztwie dyszharmonizują z zabytkowym zespołem.

A₂ - obejmuje kościół parafialny i położoną po przeciwnej stronie ulicy dawną wikarówkę, a obecnie plebanię oraz teren wokół kościoła z usytuowanym na nim metalowym krzyżem na kamiennym cokole.

Ochronie podlega także starodrzew otaczający wieńcem kościół oraz tereny po dawnym zespole plebańskim.

B – strefa ochrony konserwatorskiej elementów zabytkowych obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

B₁ - obejmuje teren historycznego układu urbanistycznego Błażowej wraz z jego zabudową, układem drożnym, placem rynkowym i starorzeczem Piątkówki.

Zachowana zabudowa w dużej mierze wymaga rewitalizacji poprzez m.in. utrzymanie jednej linii zabudowy ulic, odtworzenie historycznego wyglądu elewacji frontowych zachowanie istniejącego, zabytkowego detalu architektonicznego, wielkości pierwotnych otworów okiennych i drzwiowych. W strefie tej występują obiekty i elementy zagospodarowania dyszharmonizujące z historyczną zabudową,

B₂ - obejmuje obszar dawnego cmentarza parafialnego wraz z kaplicą cmentarną, zachowanym drzewostanem oraz z sąsiadującym z nim terenem. Obszar ten należy utrzymać w istniejącym stanie, zachowując istniejący na cmentarzu nagrobek oraz drzewostan. Dopuszczalne jest uzupełnienie istniejącego w przeszłości wokół cmentarza zadrzewienia. Wskazany jest remont kaplicy i wykorzystanie terenu na stworzenie ekspozycji sztuki sepulkralnej poprzez zgromadzenie kamiennych i żeliwnych fragmentów nagrobków i krzyży.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych - obejmuje teren ekspozycji kościoła parafialnego z ulicy Armii Krajowej. Obszar ten winien być zachowany jako teren niezabudowany, stanowiący zabezpieczenie widokowe kościoła.

OW- strefa obserwacji archeologicznej, obejmująca tereny o domniemanym, na podstawie badań lub przekazów źródłowych, występowaniu reliktyw archeologicznych. Wszelka działalność inwestycyjna musi być tutaj dokonywana pod nadzorem archeologiczno – konserwatorskim. W przypadku prowadzenia prac przez inwestorów, istnieje obowiązek zlecenia przez nich sondażowych badań lub nadzorów archeologicznych. Strefa ta występuje na dwóch terenach:

OW₁ - obejmuje teren historycznego kościeliska przy ulicy Kwiatkowskiego, zabudowany obiektami Sióstr Prezentek oraz teren lokacyjny miasta.

Na dawnym kościelisku niezbędne jest przeprowadzenie badań archeologicznych przed przystąpieniem do ewentualnych prac budowlano – ziemnych (w tym również przed wykonaniem wszelkiej infrastruktury).

Na pozostałym obszarze wskazany jest w czasie prowadzenia prac ziemnych nadzór archeologiczny.

OW₂ – obejmuje teren niewielkiego wzniesienia, na którym prawdopodobnie od czasu lokacji wsi Błażowa istniały zabudowania dworskie (istniała siedziba zarządcy Błażowej). Prowadzenia ewentualnych prac ziemnych, związanych z wykonaniem infrastruktury, niezbędne jest zlecenie nadzoru archeologicznego.

Na terenach objętych strefami A i B oraz w odniesieniu do obiektów objętych katalogiem zabytków, obowiązują wytyczne konserwatorskie odnoszące się do istniejącej zabudowy.

Na pozostałym obszarze miasta zachowała się pewna ilość obiektów o wartościach zabytkowych i posiadających znaczenie regionalne. Wszelkie prace związane z tymi obiektami winny być prowadzone po wcześniejszym uzyskaniu opinii służby konserwatorskiej.

Należy dążyć, aby powstające i remontowane lub modernizowane obiekty były, w miarę możliwości, dostosowane charakterem do historycznej zabudowy (głównie poprzez odpowiednie pokrycie i formę dachu).

Obiekty małej architektury posiadające cechy zabytkowe (kapliczki, pomnik Władysława Jagiełły w Rynku) winny być zachowane i konserwowane. Istniejące miejsce upamiętnienia żołnierzy Armii Krajowej przed Domem Nauczyciela przy ulicy Armii Krajowej oraz w Rynku należy zachować.

Zadrzewienia

Na terenie Błażowej do obszarów zadrzewionych należy: ogród podworski, drzewostan przy kościele parafialnym, zieleń nadrzeczna oraz na wszystkich cmentarzach (parafialnym, „starym” nieużytkowanym z kaplicą i na cmentarzu żydowskim) oraz pojedyncze drzewa przy zabudowie.

Wszystkie formy zadrzewienia winny być zachowane. Jedyne na cmentarzu żydowskim istnieje konieczność oczyszczenia terenu z różnego rodzaju samosiejek, celem uczynienia go i wyeksponowania zachowanych macew.

Obiekty dysharmonizujące

Na terenie miasta znajdują się obiekty dysharmonizujące z charakterem otoczenia. Położone są one głównie od strony północnej, przy wjeździe do miasta. Obiekty te wymagają dostosowania do tradycyjnej architektury, a w przypadkach drastycznych – wskazana byłaby ich likwidacja.

Punkty i osie widokowe

Wskazane na mapie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego istniejące punkty i osie widokowe umożliwiają wgląd na najciekawsze i najatrakcyjniejsze elementy zabudowy i zagospodarowania miasta. Winny być zachowane jako obszary niezabudowane. Natomiast w dalszym zasięgu panoram z cmentarza parafialnego, z wierzchowiny po wschodniej stronie miasta oraz widoku z ulicy Zielonej, w dalekim planie dopuszczalna jest lokalizacja nowej zabudowy, dyskretnie wkomponowanej w istniejącą, o wysokości nie przysłaniającej widoków miasta.

Główne osie widokowe to:

- 1) ze starego cmentarza na kościół parafialny i miasto,
- 2) z naroża ulicy Mickiewicza i Polnej na kaplicę na starym cmentarzu (nieużytkowanym),
- 3) oś widokowa z ulicy Myśliwskiej na dwór,
- 4) widok z początku ulicy Lutaka na dawną szkołę tkacką,
- 5) widok z naroża cmentarza parafialnego na kościół i miasto,
- 6) widok z części środkowej cmentarza parafialnego na kościół, miasto i kaplicę na cmentarzu starym,
- 7) widok z wierzchowiny po wschodniej stronie miasta na całe miasto i okolice,
- 8) widok z ulicy Zielonej spod budynku nr 7 na miasto.

Rozległa panorama na miasto z kościołem od strony zachodniej istniała do chwili budowy dużego osiedla domków jednorodzinnych zlokalizowanego na stoku wzniesienia, położonego po zachodniej stronie miasta.

Plan zagospodarowania osiedla nie wykorzystał tych walorów widokowych, nie pozostawiając wglądów i punktów widokowych.

Fragmety panoram widokowych na kościół i zespół miejski można jedynie obserwować z niektórych budynków mieszkalnych.

WE WSIACH GMINY BŁAŻOWA

A – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej, obejmująca obszary szczególnie wartościowe pod względem historycznym, o dobrze zachowanej jednorodnej strukturze układu przestrzennego i związanego z nim integralnie terenu i krajobrazu wraz z obiektami zabytkowymi.

Dominujące w nim elementy kompozycji przestrzennej obrazują czytelnie pochodzenie zespołu zarówno pod względem rozplanowania, jak i zabudowy.

W strefie tej zakłada się bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich, które winny zmierzać do możliwie najpełniejszej rewaloryzacji historycznego założenia.

Strefa A dotyczy wzgórza kościelnego z kościołem parafialnym pw. Św. Leonarda, Walentego i Michała Archanioła w Futomie, jego ogrodzeniem, plebanią i figurą Św. Wojciecha usytuowaną u podnóża wzgórza oraz starodrzew. Ze względu na teren osuwiskowy, niezbędne jest zabezpieczenie istniejących zabytkowych obiektów przed ewentualnym zniszczeniem przez obsuwanie się gruntu.

Dopuszczalne jest prowadzenie w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac remontowych. Natomiast rozbudowa obiektów nie jest wskazana. Bezwzględnej ochronie podlega istniejący starodrzew, głównie lipy.

B – strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych, obejmująca tereny z zachowaną zabytkową zabudową o dużych wartościach kulturowych.

W strefie tej obowiązuje wymóg zachowania istniejących elementów o wartościach kulturowych i dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji.

Na obszarze gminy występuje 5 terenów, objętych tą strefą, a mianowicie:

B₁ - obejmuje niewielki teren wokół kaplicy mszalnej w Błażowej Dolnej wzniesionej przed 1880 r. wraz z otaczającym go drzewostanem i kamiennym krzyżem, usytuowanym przy drodze do Błażowej (po prawej stronie).

B₂ - obejmuje teren z kaplicą mszalną powstałą przed 1851 r. w Błażowej Górnej, z istniejącym starodrzewem (dąb i duże okazałe lipy).

B₃ - obejmuje teren w Kąkolówce, na którym zlokalizowana jest kaplica mszalna, zbudowana na zapleczu budynku szkolnego, zwrócona frontem do rzeki, z pomnikowymi 4 lipami (wpisanymi do rejestru pomników przyrody).

B₄ - ochronie podlega kaplica murowana w Piątkowej – Łęgu wraz z okalającym ją starodrzewem (2 lipy), położona na skraju zagrody nr 41

B₅ - obejmuje teren na wschód od zespołu kościelnego w Futomie, na którym znajduje się zgrupowany starodrzew, głównie lipy.

Strefa ta obejmuje również zachowany reliktoowo dawny staw plebański oraz cmentarz parafialny. Na cmentarzu ochronie podlegają stare nagrobki oraz drzewa.

E - strefa ochrony ekspozycji obiektów zabytkowych obejmująca tereny stanowiące zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów i obiektów zabytkowych.

Ochrona konserwatorska w tej strefie polega przede wszystkim na zakazie wznoszenia obiektów kubaturowych mogących zniekształcić ekspozycję zespołów zabytkowych. Strefa ta dotyczy dwóch terenów:

E₁ - strefa zespołu kościelnego w Futomie, obejmuje teren pomiędzy wzgórzem kościelnym, a drogą biegnącą przez wieś (pełna ekspozycja w zimie, częściowa w lecie).

E₂ - obejmująca teren na zachód od drogi do Błażowej, od granicy z gminą Tyczyn do jej zakrętu. W obszarze tym eksponowana jest sylweta kościoła parafialnego w Borku Starym. Strefa ta przechodzi na teren Borku Starego.

K - strefa ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje obszary bezpośrednio związane z układem historycznym, znajdujące się w jego otoczeniu. Na obszarze gminy strefy takie obejmują tereny krajobrazu kulturowego powstałego w wyniku integralnego połączenia interesującego krajobrazu naturalnego, powiązanego przeważnie z układem ruralistycznym oraz rozłogami pól.

Ochronie podlega zachowana naturalna rzeźba terenu Pogórza Dynowskiego ze wzgórzami, wzniesieniami, niewielkimi dolinami rzek i potoków, w większości płynących głębokimi jarami i wąwozami, zadrzewionymi różnorodnymi gatunkami drzew i krzewów (m.in. w Lecce nad Ryjakiem występuje okazały buk) oraz licznie występujący – głównie na terenie zagród – starodrzew: lipy, jesiony, dęby. Obszary należące do tej strefy cechują wysokie walory krajobrazowe i turystyczne, korzystne dla wyznaczenia szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych i pieszych o różnym stopniu trudności, z interesującymi obiektami przyrodniczymi i zabytkowymi. Obszary te są korzystne dla zagospodarowania rekreacyjno-letniskowego. Istniejąca, tradycyjna zabudowa drewniana (głównie nieużytkowana) także stwarza możliwości wykorzystania jej na te cele.

Do strefy ochrony krajobrazu kulturowego należą następujące tereny:

K₁ - zespół osadniczy powiązany z krajobrazem naturalnym wzdłuż dolin rzecznych (Lecka, Białka, Błażowa Górna, Kąkolówka).

K₂ - krajobraz kulturowy w przysiółku Głębokie, powstałego w początkach XX w., wraz z zadrzewionymi jarami i głęboką doliną potoku.

K₃ - krajobraz kulturowy części przysiółka Matulnik z Mójką.

K₄ - krajobraz kulturowy przysiółka Wilczak Błażowski.

OW - strefa obserwacji archeologicznej, obejmuje teren dawnego folwarku w Nowym Borku, sąsiadującego bezpośrednio ze stanowiskiem archeologicznym.

H - strefa ochrony obszarów historycznego zainwestowania, obejmuje obszary na których zachowały się w reliktovej formie fragmenty historycznych założeń planistycznych lub zabudowy. W strefie wskazane jest pozostawienie istniejących reliktyw w pierwotnym stanie lub ewentualnie wkomponowanie ich w nową zabudowę. Strefa ta dotyczy dwóch zespołów:

H₁ - zespół dawnego folwarku w Nowym Borku, obejmuje teren historycznego założenia zachowanego reliktovej, w postaci stawiska, figury kamiennej z późniejszą rzeźbą Matki Bożej, układem drożnym i wzgórzem dawnego posadwienia zespołu.

H₂ - obejmuje teren dawnego zespołu folwarcznego w Futomie, na którym zachował się drewniany budynek podworski (prawdopodobnie pełnił on rolę rządcówki).

Układy ruralistyczne wraz z zabytkową zabudową, kapliczkami, figurami, pomnikami.

Układy ruralistyczne obejmują historyczne układy planistyczne wsi. Na obszarach tych nowa zabudowa winna być lokalizowana z maksymalnym zachowaniem istniejących już układów działek, bez dalszych podziałów, według szczególnych warunków, w nawiązaniu do historycznych rozwiązań architektonicznych.

Istniejące kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne wymagają zachowania i ochrony, w tym szczególnej troski przy pracach renowacyjnych.

Zabytkowe obiekty architektury i inne obiekty nie omawiane powyżej, nie położone w strefach ochrony konserwatorskiej, a figurujące w „Spisie zabytków architektury gminy Błażowa” (jak w wykazie „Studium wartości kulturowych”) również podlegają ochronie

konserwatorskiej. Ze stanowiska konserwatorskiego wskazana jest też ochrona tradycyjnej, drewnianej zabudowy wiejskiej, tak mieszkalnej jak i gospodarczej, szczególnie będącej w dobrym stanie technicznym i położonej w strefach ochrony układów ruralistycznych.

Obiekty dysharmonizujące z otoczeniem

Na terenie gminy, w jej poszczególnych miejscowościach zarówno na obszarach objętych ochroną konserwatorską, jak i na pozostałych terenach powstało w ostatnich trzydziestu latach wiele obiektów dysharmonizujących z dotychczasową, tradycyjną architekturą, nie wkomponowanych w otaczający je krajobraz kulturowy i naturalny.

Wskazane jest aby architektura takich obiektów, przy ich remontach lub przebudowie została dostosowana do tradycyjnych rozwiązań (m.in. poprzez przykrycie ich symetrycznymi dachami połaciowymi, zastosowanie odpowiedniego detalu architektonicznego, podziału elewacji i odpowiedniej jej kolorystyki). W przypadku, gdy taka korekta byłaby niemożliwa do wykonania, należy te obiekty zasłonić wysoką zielenią.

Punkty, osie i ciągi widokowe

Na obszarze gminy zidentyfikowano 31 najatrakcyjniejszych widokowo punktów, osi i ciągów, pozwalających na dostrzeżenie i docenienie jej walorów krajobrazowych. Aby nie zatracić takiej możliwości na przyszłość, w zasięgu tych widoków nie wskazane jest wprowadzanie dodatkowej zabudowy (poza już istniejącą) oraz wysokich drzew i krzewów, mogących zasłonić wgląd na zabytkowe obszary i obiekty. Najciekawsze punkty i ciągi widokowe to:

1. Z drogi Błażowa – Borek Stary (z zakrętu drogi przy granicy gmin: Błażowa i Tyczyn) na kościół parafialny w Borku Starym,
2. Ze starej drogi w Borku Nowym (prowadzącej przez przysiółek Królka w Borku Starym) na wieżę kościoła parafialnego w Borku Starym,
3. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Borkowskiej (przy remizie strażackiej) na całą okolicę,
4. Widok (platforma) ze wzniesienia przy drodze w Woli Błażowskiej na okolicę,
5. Ciąg widokowy z drogi w Woli Błażowskiej na Błażową (kościół) i wieś Błażowa Dolna,
6. Ciąg widokowy na przysiółek Przylasek w Borku Nowym z drogi przez Makłuczkę,
7. Ciąg widokowy z drogi przez Makłuczkę na przysiółek Nieborów w Hyżnem,
8. Punkt widokowy z „drogi Łańcuckiej”, nad cmentarzem w Błażowej na miasto,
9. Punkt widokowy na Błażową i okolicę z „drogi Łańcuckiej” w Piątkowej,
10. Widok z „drogi łańcuckiej” na okolicę,
11. Widok na zabudowę Piątkowej, Harty i rozłogi pól,
12. Punkt widokowy spod kapliczki na tzw. Dyrakach na Piątkową,
13. Punkt widokowy z przysiółka Łęg w Piątkowej na kościół w Futomie,
14. Punkt widokowy z części wsi „Działy” w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
15. Widok spod kapliczki na tzw. „Działach” w Futomie na zabudowę wsi oraz na Błażową,
16. Punkt widokowy z drogi przy starym cmentarzu w Futomie na kościół i cmentarz parafialny,
17. i 18. Punkty widokowe z głównej drogi w Futomie na kościół parafialny,
19. Punkt widokowy spod kapliczki K. Kustry w Futomie na kościół parafialny,
20. Punkt widokowy z tzw. „Piekielnej drogi”, biegnącej przez przysiółek Nowa Wieś w Kąkolówce na zabudowę przysiółka Folwark (powstałego w miejscu historycznego założenia folwarcznego),
21. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w Kąkolówce na krajobraz kulturowy Pogorza,
22. Widok z tzw. „Piekielnej drogi” w pobliżu leśniczówki w Kąkolówce na przysiółek Głębokie i okolice,

23. Widok ze wzgórza przy „starej drodze” z Błażowej Górnej do Kąkolówki (powyżej krzyża) na krajobraz kulturowy okolic,
24. Widok ze „starej drogi” z Błażowej Górnej do Kąkolówki (poniżej krzyża) na miasto Błażowa,
25. Widok z drogi do przysiółka Wola Kąkolowska (w pobliżu kapliczki) na krajobraz kulturowy Kąkolówki i okolic,
26. Ciąg widokowy z przysiółka Wola Kąkolowska na kościół parafialny w Kąkolówce,
27. Punkt widokowy z drogi na Wilcze na przysiółek Wola Kąkolowska,
28. i 29. Punkty widokowe na miasto Błażowa z drogi przez przysiółek Wola Kąkolowska,
29. widok z drogi z Lecki do Straszdyła (spod kamienia) na krajobraz kulturowy obu wsi,
30. widok ze wzniesienia na Wilczaku Leczańskim na Leckę, Białkę i Straszdydle.

Cmentarze

Na istniejących cmentarzach, znacznie zmienionych w okresie kilkudziesięciu lat, istnieje jeszcze wiele elementów o wartościach artystycznych, historycznych i przyrodniczych. Są to nagrobki, kaplice grobowe, krzyże, ogrodzenia, starodrzew, a także układy przestrzenne kwater. Niezbędne jest ich zachowanie i odpowiednia nad nimi opieka oraz dążenie do harmonijnego powiązania nowych, powiększanych części cmentarzy z układami cmentarzy starych.

Wnioski

Obiekty zabytkowe które służą dobru ogólnonarodowemu muszą być zachowane w należytym stanie, gdyż wynika to z powszechnie obowiązujących przepisów, w szczególności ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10 poz. 48 z późniejszymi zmianami).

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022

Strategia ta jest dokumentem obejmującym swym zasięgiem cztery sąsiadujące ze sobą gminy nazywane Doliną Strugu.

Nazwa „Dolina Strugu” nie jest ścisłym terminem geograficznym czy administracyjnym. Spopularyzowali ją na początku lat dziewięćdziesiątych samorządowcy tego terenu, nazywając w ten sposób obszar wspólnych przedsięwzięć. Od początku jej istnienia traktowanie wskazanego terenu jako spójnej całości pod względem geograficznym, administracyjnym, gospodarczym, społecznym oraz kulturowym nie wzbudza kontrowersji. Co więcej, doświadczenia tego okresu pokazały, iż bardzo wiele aspektów specyficznych związanych z obszarem objętym LSR nosi znamiona spójnych dla wszystkich miejscowości wchodzących w skład partnerstwa elementów.

Jednymi z najważniejszych uwarunkowań, które „scalają” gminy mikroregionu „Doliny Strugu” w spójną przestrzeń terytorialną są uwarunkowania kulturowe. Związane są one przede wszystkim z kultem religijnym, ważnym w skali całego województwa oraz z tradycją kultury materialnej i duchowej mieszkańców tego obszaru (produkty tradycyjne).

Czynnikami ukazującymi wpływ lokalnej tradycji na działalność ludności są lokalne produkty tradycyjne, które dotyczą zarówno rękodzieła tradycyjnych surowców, jak i tradycyjnych produktów żywnościowych, czyli tzw. dziedzictwa kulinarnego. Innym czynnikiem odwołującym się do tak rozumianej tożsamości kulturowej jest również rozwój współczesnej turystyki wiejskiej.

W ramach Celu ogólnego 3.0. strategii „Wzmocnienie atrakcyjności regionu poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych, turystycznych, historycznych i promowanie produktów lokalnych” wyodrębniono następujące cele szczegółowe:

- 3.1. Odnowa i zachowanie dziedzictwa sakralnego, historycznego
  - 3.2. Wzmocnienie gospodarki lokalnej poprzez rozwój turystyki, promocję produktu lokalnego i ekologię ,
które mają być osiągnięte przez następujące przedsięwzięcia:
    - 3.1.1. Remont, modernizacja obiektów dziedzictwa sakralnego, historycznego
    - 3.1.2. Promowanie dziedzictwa lokalnego
    - 3.2.1. Budowa i modernizacja infrastruktury turystycznej
    - 3.2.2. Promocja i zintegrowanie usług, produktów turystycznych i produktów lokalnych.
- Głównym zadaniem Celu ogólnego 3.0. jest wykorzystanie zasobów regionu jako instrumentu mającego za cel wzmocnienie jego atrakcyjności. Jest zgodny z celem szczegółowym PROW 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”. W osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych będą realizowane operacje mające na celu:
- 1. rozwój produktów lokalnych,
  - 2. rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk,
  - 3. zachowanie dziedzictwa lokalnego,
  - 4. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji,
  - 5. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.

4.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu

4.2.1. Zarys historii obszaru gminy

Do Gminy Błażowa należy 11 miejscowości: Błażowa, Błażowa Górna, Błażowa Dolna, Białka, Lecka, Kąkolówka, Kąkolówka Ujazdy, Futoma, Piątkowa, Nowy Borek i Makłuczka. Teren który zajmuje Gmina Błażowa w wiekach przeszłych zmieniał swą przynależność państwową i administracyjną. W XI w. stanowiły część Grodów Czerwieńskich, w XII w. należały do Księstwa Przemyskiego, a następnie do Księstwa Halickiego. Po 1340 r. Kazimierz Wielki, prowadząc intensywną akcję osadniczą, włączył do Królestwa Polskiego ziemię sanocką, do której administracyjnie należały opisywane miejscowości, a później całą Ruś Czerwoną i lokował na tej ziemi pobliski Rzeszów w 1354 r., Brzozów w 1359 r., Tyczyn w 1368 r. Na przestrzeni wieków Błażowa wraz z okolicznymi wsiami wielokrotnie była niszczone podczas najazdów. Mimo ataków ze strony Tatarów w roku 1624 i 1672, Szwedów w 1655 r., Siedmiogrodzian i Kozaków, pomimo zniszczeń okresu wojny północnej, kiedy to stała się zapleczem żywnościowym dla wojsk szwedzkich, rosyjskich i saksońskich, Błażowa i okoliczne wsie rozwijały się pod względem demograficznym, gospodarczym i kulturowym.

Ziemia sanocka, w której leżała Błażowa była częścią Królestwa Polskiego, a później Rzeczypospolitej Obojga Narodów W 1772 r. podczas pierwszego rozbioru Polski województwo ruskie, którego częścią była ziemia sanocka, zostało zajęte przez zaborcę austriackiego, co przerwało okres kilkudziesięcioletniej względnej stabilizacji. Do momentu rozpadu Cesarstwa Austro-Węgier i odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. ziemie te pozostawały w monarchii Habsburgów stanowiąc część Królestwa Galicji W okresie II Rzeczypospolitej obszar gminy należał do powiatu rzeszowskiego, województwa lwowskiego.

Obszar gminy w większości pokrywa się z terenem dawnej majątności ziemskiej błażowskiej ukształtowanej w okresie późnego średniowiecza i stanowiącej całość do połowy XIX w. Oprócz Błażowej należały doń: Barycz, Białka, Kąkolówka, Futoma i Piątkowa.

W XV w. i w I połowie XVI w. do majątności należał także obszar Lecki powstałej prawdopodobnie w drugiej połowie XVI w. Dekret sądu szlacheckiego z 1554 r., rozgraniczający posiadłości Pileckich i Rzeszowskich, nie wymienia jeszcze Lecki, jednak interesujące nas tereny przypisuje się do Błażowej. Nazwa Lecka zostaje po raz pierwszy użyta w 1589 r. i brzmi Wola Lecka. W XVII-wiecznych rejestrach poborowych wykazana jest jako Lecka należąca do dóbr tyczyńskich. Taką samą przynależność miał Nowy Borek

Miejscowości tego kompleksu dóbr szlacheckich zostały lokowane w XV w.: Błażowa przed 1429 r., Kąkolówka 1429 r., Piątkowa przed 1432 r., Futoma przed 1436 r., Barycz 1462 r. Tereny osadnicze Błażowej i okolicznych miejscowości były wówczas w posiadaniu dóbr możnego rodu Kmitów, a organizowano je na prawie niemieckim. Ośrodkiem administracyjnym był dwór dynowski, natomiast od połowy XVI w. miejsce Dynowa zajęła Błażowa. Dla poddanych klucza dwór błażowski był najważniejszą władzą administracyjno-państwową i sądowniczą.

W wiekach późniejszych właścicielami klucza błażowskiego byli: Rzeszowscy, następnie kolejno Węgrzy: Stefan Tekely, Franciszek i Władysław Wesselyni, Lubomirscy (stali się posiadaczami Błażowej pod koniec XVII w.), Flemingowie (kupili dobra w latach 80. XVIII w.), Skrzyńscy z Bachorza (Wincenty Skrzyński nabył dominium w latach 30. XIX w.). Z początkiem XX w. nowymi właścicielami pozostałości po dworskich włościach zostali Emilia i Jan Nowakowie z Sanoka. Rozprzedali oni folwarczną ziemię uprawną w poszczególnych miejscowościach chłopom. W 1905 r. w większości miejscowości nie było już żadnej własności tabularnej. Dawne grunty dworskie stały się własnością chłopską lub żydowską.

Tereny obejmujące obecnie obszar gminy Błażowa od pokoleń zamieszkiwała ludność polska wyznania rzymskokatolickiego, która administracyjnie należała do trzech parafii: w Błażowej, Futomie i w Wesołej. W majątności błażowskiej mieszkała także ludność izraelska posiadająca własną gminę wyznaniową.

Wg J. Motylewicza, badacza historii miast Rusi Czerwonej, nadanie praw miejskich Błażowej nastąpiło w okresie nowożytnym ok. 1770 r. Z tego okresu pochodził też przywilej dotyczący urządzania jarmarków. Również wizytacje dekanalne potwierdzają to założenie. W protokole wizytacji z 1775 r. czytamy: „*in villa Błażowa*”, natomiast z wizytacji z 1780 r. zapisano: „*in oppidi Błażowa*”. Zebrane dokumenty nie mogą jednoznacznie wskazać daty nadania Błażowej praw miejskich. Wymaga to dalszych badań, są jednak poważne przesłanki, że nastąpiło to pomiędzy 1770, a 1776 r.

Nadany przywilej przyczynił się do wzmocnienia rangi Błażowej, która spełniała funkcje lokalnego węzła handlowego. Wzrosła również liczba mieszkańców i nastąpiło ożywienie budowlane. Do Błażowej zaczęli napływać rzemieślnicy, chętniej zaczęła się tu osiedlać ludność żydowska. Prym wśród rzemieślników wiodli tkacze i szewcy, wielu było również krawców, czapników, stolarzy, cieśli, blacharzy, szklarzy, murarzy i innych. Elitą wśród miasta byli urzędnicy dworscy, urzędnicy austriaccy i nauczyciele.

Podobnie jak większość galicyjskich miasteczek również Błażowa, w drugiej połowie XIX w., miała zabudowę drewnianą o skromnej architekturze i słoczonych domostwach. Centrum miasteczka było jednak oświetlone latarniami naftowymi. Pod koniec XIX w. rozpoczęto budowę trotuarów. Z roku na rok liczba mieszkańców miasta zwiększała się. Intensywnie rozwijały się również instytucje życia gospodarczego i kulturalnego. Wśród wybitnych działaczy społeczników należy wymienić ks. Tomasza Raskowicza, który był darczyńcą fundacji stypendialnej dla studentów Akademii Krakowskiej oraz błogosławionego ks. Bronisława Markiewicza, założyciel Towarzystwa Tkackiego i Szkoły Tkackiej w Błażowej.

Po uwłaszczeniu nastąpiło ożywienie życia gospodarczego. Błażowa stała się siedzibą towarzystw i spółek kredytowych. Pierwszą tego typu instytucją było Towarzystwo

Zaliczkowe „Pomoc” zarejestrowane w 1898 r. Działało również siedem podobnych towarzystw i spółek kredytowych, często o charakterze rodzinnym, skupiającym przede wszystkim kapitał żydowski. Powstały i miały tu swoje siedziby spółdzielnie skupiające głównie rolników i rzemieślników, działające na zasadach wzajemnej pomocy, o niekomercyjnym charakterze wśród nich Spółka Oszczędności i Pożyczek w Błażowej (Kasa Stefczyka) oraz Spółdzielnia Mleczarska.

W maju w 1907 r. wybuchł w mieście pożar, który w przeciągu wielu godzin unicestwił drewnianą zabudowę miasta zamieniając ją w zgłiszcza. Dogaszanie pogorzeliśka trwało wiele dni. Katastrofa ta przyczyniała się do przebudowy miasta i nadania mu nowoczesnego, jak na tamte czasy wyglądu. Prace modernizacyjne obejmowały przesunięcie koryta rzeki Piątkówki, przesunięcie górnej drogi przechodzącej przez miasto i stanowiącej północną ulicę rynku oraz jej poszerzenie i wyprostowanie. Dzięki tym zabiegom uzyskano nową przestrzeń w centrum miasta. W czasie trwania prac wzniesiono murowany ratusz i wprowadzono wiele przepisów prawnych dotyczących zagospodarowania przestrzennego miasta. Od tego czasu szerokość wszystkich ulic miała wynosić 10 m. Wprowadzono zakaz budowy domów drewnianych i krycia ich słomą lub gontem. Mieszkańcy zostali zobowiązani do pokrycia kosztów budowy kanalizacji i chodników.

Odbudowa miasta korzystnie wpłynęła na jego wizerunek. Znikły szpeczące ją zabudowania. Bardzo okazałe prezentował się rynek, otoczony murowanymi kamienicami i ratuszem. We wschodniej części rynku zlokalizowany był wybudowany w 1900 r. neogotycki kościół pod wezwaniem św. Marcina. Projektantem świątyni był Jan Sas Zubrzycki. Wnętrze kościoła ozdobiły rzeźby dłuta Kazimierza Krygowskiego - miejscowego artysty rzeźbiarza.

Wierni wyznania izraelskiego mieli do swojej dyspozycji dwie synagogi. Poza centrum miasta wzniesiono nową szkołę. Od 1909 r. Błażowa zyskała stałe połączenie autobusowe z Tyczynem i Rzeszowem. Wśród działających w Błażowej zakładów należy wymienić bogate składy materiałów i przędzy, szynki, sklepy, domy zajezdne, magle.

Dobrze prosperował zakład tekstylny Marcina Brzęka, gdzie produkowano tkaniny lniane i bawełniane. W 1912 r. znalazło tu zatrudnienie 30 osób. Jeszcze więcej pracowników, bo od 100. do 150., sezonowo zatrudniano w spółce Eberta Samuela i Estleina Hersza oferującej szuter i budowę dróg szutrowych.

Prężnie rozwijała się oświata ludowa, co owocowało rozwojem życia kulturalnego w mieście i pobliskich wsiach. Dało się również odczuć przebudzenie polityczne społeczności wiejskiej. W mieście działała czytelnia ludowa im. A. Mickiewicza, oraz Towarzystwo Kasynowe, które posiadało bogato wyposażoną bibliotekę.

Z okazji 500. rocznicy bitwy pod Grunwaldem wybudowano pomnik Władysława Jagiełły organizując przy tej okazji uroczyste obchody. W 1914 r. sukcesem zakończyły się wieloletnie starania władz miasta o utworzenie w Błażowej delegowanego Sądu Powiatowego z Tyczyna.

Wybuch I wojny światowej przerwał korzystny okres w dziejach miasta i regionu. Wśród wojennych ofiar znaleźli się również Błażowiaczy.

W międzywojniu rozkwitło życie kulturalno-oświatowe Błażowej. Intensywnie rozwijała się oświata dzieci i młodzieży, organizowano kursy dla dorosłych, działało kilkanaście organizacji o charakterze kulturalnym i społecznym, rozwijał się ruch ludowy.

II wojna światowa była trudnym okresem dla ludności miejscowej. Szczególnie represyjne działania okupanta spotkały miejscową ludność żydowską. Wielu Błażowian podzieliło losy ofiar wojennych ginąc na frontach i w obozach zagłady. Śmierć nie ominęła również wielu żołnierzy AK, BCH oraz nauczycieli zrzeszonych w tajnych kompletach.

4.2.2. Krajobraz kulturowy

Gmina Błażowa należy do ciekawych i atrakcyjnych zakątków południowo-wschodniej Polski. Ma ona bogatą i ciekawą historię, znajdują się tu zabytki kultury oraz cenne osobliwości świata roślinnego i zwierzęcego.

Gmina Błażowa położona jest w centralnej części województwa podkarpackiego, pomiędzy 22°02' i 22°10' długości geograficznej wschodniej oraz pomiędzy 49°50' i 49°56' szerokości geograficznej północnej, w odległości około 25 km na południe od stolicy województwa i siedziby powiatu - Rzeszowa.

Obszar gminy zajmuje atrakcyjne tereny mogące sprzyjać rozwojowi turystyki, rekreacji i wypoczynku, a jego możliwości w tym zakresie znacząco zwiększa fakt, iż gmina Błażowa posiada dobre połączenia drogowe z ważniejszymi ośrodkami województwa podkarpackiego. Właściwie utrzymane, estetycznie zagospodarowane i wyeksponowane walory kulturowe są wyrazem dumy oraz szacunku i troski mieszkańców tych terenów o własne dziedzictwo kulturowe.

Z uwagi na swoje położenie, z dala od wielkich aglomeracji miejskich, gmina Błażowa jawi się dla mieszkańców dużych miast jako oaza ciszy i spokoju. Stopień uprzemysłowienia jest niewielki, a brak uciążliwego dla środowiska przemysłu sprawił, że teren ten odznacza się czystym, nieskażonym powietrzem. Zróżnicowane ukształtowanie terenu sprawia, że warunki naturalne dają możliwość organizowania popularnych form wypoczynku turystyki rowerowej i pieszej.

Zjawisko kultury jest jednym z najbardziej istotnych czynników mających wpływ na powstanie i rozwój życia społecznego. Tworzy również, wspólnie z obiektywnymi kryteriami bytu danej zbiorowości oraz strukturą społeczną, niebagatelny budulec danej grupy, zaznaczając jej odmienną od innych społeczności.

Kultura to wytwór i atrybut człowieka. I chociaż ludzie wszędzie są tacy sami, to kultura nigdy nie była jednolita. Kultura to wszystko, czego człowiek uczy się żyjąc w społeczeństwie. To wszystko to, co przekazuje się z pokolenia na pokolenie.

Przez wieki kultura była nierozdzielnie związana z wiarą. Na kulturę składała się pielęgnacja ojczyźnego języka, tworzenie sztuki i muzyki, kultywowanie narodowej obrzędowości. Zmiany zachodzące w przyrodzie, następujące po sobie pory roku, zamieranie i odradzanie się życia dostarczały człowiekowi wzorca zachowań, kształtowały jego wizję wszechświata. Błażowa to gmina o bogatych tradycjach kulturalnych. Istniejące tu placówki kulturalne i oświatowe wychodzą naprzeciw prowadząc szeroko zakrojoną działalność o charakterze lokalnym zaspokajając potrzeby kulturalne mieszkańców, a także realizują przedsięwzięcia o charakterze ogólnopolskim. Ich zadaniem jest kreowanie pozytywnego wizerunku Błażowej oraz promocja środowisk twórczych w kraju i za granicą. Dużą rolę w promocji odgrywa gazeta lokalna „Kurier Błażowski”.

4.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Opiece nad zabytkami w gminie Błażowa podlegają obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i ruchomych Podkarpackiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, który prowadzi rejestr zabytków wpisanych oraz wytypowanych do wpisu.

Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez Konserwatora Zabytków z urzędu, bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

W trybie określonym w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa

geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wpis do rejestru historycznego układu urbanistycznego, ruralistycznego lub historycznego zespołu budowlanego nie wyłącza możliwości wydania decyzji o wpisie do rejestru zabytków nieruchomych wchodzących w skład tych układów lub zespołów. Wpisanie zabytku nieruchomego do rejestru ujawnia się w księdze wieczystej danej nieruchomości na wniosek Konserwatora Zabytków, na podstawie decyzji o wpisie do rejestru tego zabytku.

W odniesieniu do tego typu obiektu ochronie podlega jego forma architektoniczna we wszystkich jej elementach, w tym: wysokość, forma dachu, kompozycja elewacji wraz z detalem architektonicznym i stolarką, materiał budowlany. Ochronie podlega również funkcja obiektu, której ewentualna zmiana wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Warunkami ochrony są:

- trwałe zachowanie formy architektonicznej i substancji budowlanej obiektu wpisanego do rejestru zabytków;
- utrzymanie otoczenia obiektu zabytkowego zgodnie z historycznym zagospodarowaniem, np. cmentarza w otoczeniu kościoła;
- wszelkie zmiany - wewnątrz i na zewnątrz - dotyczące obiektu zabytkowego wymagają zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na terenie gminy Błażowa nie istnieją pomniki historii oraz parki kulturowe.

4.3.1. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Kościół parafialny Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Marcina w Błażowej wraz z najbliższym otoczeniem stanowiącym własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błażowej został wpisany do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 109.

Wzniesiony w latach 1896 – 1900 wg projektu architekta lwowskiego Jana Sas Zubrzyckiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem czarnej glazurowanej zendrówki oraz ciosów kamiennych do wykonania dużych elementów architektonicznych (portal główny, portale do zakrystii, cokoły, gzymsy wieńczące nawę główną i boczne, ościeża okien, rozeta zachodnia) oraz detali (klińce w oknach, daszki przypór), nieotynkowany. Trójnawowy ma 72 m długości, 54 m szerokości, bazylikowy, z wydłużonym prezbiterium, transeptem poprzecznym oraz dwoma wieżami od zachodu (50 m wysokości). Ściany naw opięte dwuskokowymi przyporami, ściany wież – trójskokowymi przyporami. Dach nad korpusem nawy głównej wysoki, dwuspadowy skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości – kryte czerwoną dachówką ceramiczną ze śladami wzorzystej dekoracji wykonanej w ciemnej dachówce. Nad prezbiterium dach dziewięciopłowy, kryty dachówką. Dachy nad nawami bocznymi, kruchtami i zakrystiami – pulpitowe, nad absydami przy transepcie – pięciopłaciowe, kryte blachą miedzianą. Nad wieżami dachy czteroboczne, wysokie, ostrosłupowe, załamane u podstawy, kryte blachą miedzianą. Sygnaturka na skrzyżowaniu naw, czteroboczna z czterema arkadowymi przeźrociami, zwieńczona ostrosłupową sześcioboczną iglicą. W elewacji zachodniej portal główny o szerokim rozglifieniu, trójskokowy, zamknięty archiwoltą, zwieńczony trójkątnym szczytem; w dolnej kondygnacji portalu podwójny otwór drzwiowy, każdy zamknięty profilowanym

pięcioliściem. W elewacjach bocznych: południowej i północnej transept – prostopadły do naw – zamknięty ścianą prostą zwieńczoną trójkątnym szczytem, z niższymi i węższymi pięciobocznymi apsydami. Wewnątrz prezbiterium jednoprzęsłowe zamknięte pięciopółową, przesklepioną apsydą; po obu jego stronach zakrystie z kruchtami. Nawa główna czteroprzęsłowa (ostatnie przęsło na skrzyżowaniu z transeptem), równa szerokości prezbiterium. Nawy boczne węższe i niższe, otwarte arkadowo do nawy głównej, ramiona transeptu jednoprzęsłowe zamknięte półkolistymi apsydami. Prezbiterium, nawa główna i boczne, transept, zakrystie, kruchtę, przyziemia wież pokryte sklepieniami krzyżowymi.

Kościół parafialny w Błażowej reprezentuje charakterystyczną w twórczości Jana Sas Zubrzyckiego tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” i poszukiwanie w architekturze polskiej „form narodowych”. W świątyni tej architekt zastosował rozwiązanie w którym połączył styl romański z gotyckimi elementami systemu konstrukcyjnego szkoły krakowskiej. Monumentalną architekturę ozdobił malowniczym i bogatym detalem (portal główny, rozeta, połączenia kamienia i różnobarwnej cegły, wzorzysta dachówka).

Za projekt kościoła w Błażowej Jan Sas Zubrzycki otrzymał na Wystawie Krajowej we Lwowie złoty medal.

Kościół w Błażowej usytuowany jest na miejscu poprzedniego kościoła z 1822 r. (parafia erygowana przed 1432 r.) stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w układzie urbanistycznym miasta.

Kaplica mszalna p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko – Katolickiej p.w. św. Marcina w Błażowej z dnia 16. 02. 2004 r. L.dz. 7/04 kaplica mszalna rzymsko – katolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa wraz z terenem dawnego cmentarza w Błażowej, stanowiące własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Błażowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 108

Położona jest na terenie dawnego cmentarza grzebalnego w Błażowej. Została ona wzniesiona w 1904 r. jako wotum dziękczynne za wybudowanie kościoła parafialnego w Błażowej staraniem proboszcza Leona Kwiatkowskiego i parafian.

Murowana z czerwonej palonej cegły, z użyciem zendrówki, nieotynkowana. Wzniesiona na planie krzyża greckiego z węższym i niższym od korpusu głównego, zamkniętym pięciobocznie prezbiterium od zachodu oraz niskimi zakrystiami od północy i południa. Ściany opięte dwuskokowymi przyporami pokrytymi dachówką. Dachy korpusu głównego wysokie, dwuspadowe, skrzyżowane pod kątem prostym, nad prezbiterium pięciopółłaciowy, nad zakrystiami jednospadowe, kryte czerwoną dachówką w typie marsylki. Na skrzyżowaniu naw sygnaturka przykryta czterobocznym, wysmukłym hełmem ostrosłupowym podbitym blachą, zwieńczonym krzyżem, rozdzielonym w połowie wysokości czterema arkadowymi przeźrociami; nad każdym z nich dwuspadowy daszek z kulą i krzyżem. Elewacja frontowa, wschodnia, z portalem na osi zwieńczona trójkątnym szczytem ze schodkowym blankowaniem. Portal o wykroju ostrołukowym, uskokowy, zamknięty w rodzaj obudowy wychodzącej przed lico elewacji, której górna część jest nadwieszona na wysuniętych ceglach i zamknięta szczytem ze ściętym wierzchołkiem, zwieńczonym równoramiennym kamiennym krzyżem. W szczycie ponad portalem pięć ostrosłupkowych blend rozmieszczonych schodkowo.

Elewacja zachodnia z prezbiterium przylegającym do ściany korpusu zwieńczonej trójkątnym szczytem zakończonym schodkowym blankowaniem. Elewacja południowa z transeptem na osi zamkniętym ścianą prostą, zwieńczoną szczytem rozwiązany

analogicznie jak w fasadzie, z dużym ostrołukowym, wielokwaterowym oknem osadzonym w rozglifionym do wewnątrz głębokim do wewnątrz ościeżu.

Korpus i ściany boczne transeptu zamknięte gzymsem koronującym złożonym z ostrokątnych arkadek powstałych ze schodkowo ustawionych cegieł. Elewacja północna zakomponowana analogicznie jak południowa z tą różnicą, że pomiędzy ścianą boczną wschodnią transeptu a ścianą korpusu wybudowana została trójboczna wieżyczka zwieńczona uskokowym ceglany gzymsem, przykryta trójpołaciowym daszkiem. Wewnątrz w prezbiterium sklepienie pięciopolewe, w nawie krzyżowej, w kruchcie kolebka z lunetami, w zakrystii północnej – żaglaste.

Autorem projektu kaplicy wg miejscowych przekazów był architekt lwowski Jan Sas Zubrzycki, który jest udokumentowanym twórcą kościoła parafialnego w Błażowej. Analiza stylistyczna kaplicy i porównanie zastosowanych tu form architektonicznych z innymi realizacjami tego architekta dowodzą, że są one charakterystyczne dla jego twórczości. Pozwała to na przypisanie Janowi Sas Zubrzyckiemu autorstwa projektu kaplicy.

Kaplica posiada duże wartości architektoniczne, stanowiąc znaczącą dominantę przestrzenną w krajobrazie kulturowym miasta i historyczne, będąc kontynuacją istniejącej tu wcześniej kaplicy cmentarnej.

Cmentarz założony zapewne w początkach XIX w. z jednym nagrobkiem Macieja Grochmalickiego – organisty, ur. w 1780 r., zm. 1827 r.

Kaplica mszalna w Piątkowej

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. N.M.P. Królowej Polski w Piątkowej kaplica mszalna w Piątkowej została wpisana do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 395.

Usytuowana jest po północnej stronie drogi przez wieś, w pobliżu domu nr 94. Murowana z cegły, otynkowana, na rzucie prostokąta zamknięta trójbocznie. Dach dwuspadowy, kryty blachą, pod okapem profilowany gzyms. Elewacja frontowa południowa ujęta w narożach uproszczonymi pilastrami, zwieńczona trójkątnym szczytem flankowanym wieżyczkami ustawionymi pod kątek, przykrytymi daszkami o kalenicach prostopadłych do siebie. Pośrodku szczytu wieżyczka z żeliwnym kutym krzyżem. W szczycie półkolista, przeszkłona wnęka. Otwór wejściowy zamknięty łukiem pełnym z nadświetlem podzielonym szprosami. Drzwi dwuskrzydłowe płycinowe, w dolnej części z motywem arkadek, w górnej przeszkłone. W elewacjach bocznych otwory okienne rozglifione uskokowo na zewnątrz. Wnętrze przykryte pozorną spłaszczoną kolebką; w apsydzie neogotycki ludowy ołtarzyk.

Kaplica w Piątkowej wzniesiona zapewne w końcu XIX w. o nieustalonej fundacji, nawiązuje do formy kościółka o zredukowanym programie przestrzennym; stanowi istotny element architektoniczny w zabudowie wsi. Do czasu wybudowania nowego kościoła pełniła funkcję kaplicy filialnej Parafii w Futomie. Reprezentuje nieodłączne cechy tożsamości krajobrazu kulturowego Polski.

Kościół parafialny p.w. św. Walentego w Futomie

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymsko - Katolickiej p.w. św. Walentego w Futomie kościół parafialny rzymsko – katolicki p.w. św. Walentego w Futomie wraz z najbliższym

otoczeniem, stanowiący własność Parafii Rzymsko – Katolickiej w Futomie został wpisany do zabytków nieruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A – 136.

Kościół został wzniesiony w latach 1910 – 1911 wg projektu znanego architekta przemyskiego Stanisława Majerskiego. Murowany z czerwonej cegły z użyciem ciemnej glazurowanej zendrówki na planie krzyża, o wymiarach zewnętrznych 42,25 m x 23,60 m; detale architektoniczne (opaski okienne, przypory, portal główny, gzymsy) – otynkowane. Orientowany, trójnawowy z transeptem i jednowieżową fasadą zachodnią.

Prezbiterium przesklepione pięciopółową absydą; pomiędzy ramionami transeptu a prezbiterium po stronie południowej dwukondygnacyjna zakrystia, po północnej – kaplica Matki Bożej, przesklepione krzyżowo. Ramiona transeptu zamknięte ścianami prostymi, przykryte kolebkami. Nawa główna i boczne dwusprzęsłowe rozdzielone między sobą czterema wolnostojącymi filarami, na których wspierają się łuki arkad i gurty sklepienne. Trzecie przeszło od zachodu węższe, dwukondygnacyjne wydzielone z nawy głównej dwoma kolumnami i dwoma półkolumnami, z naw bocznych – ściankami pełnymi, zawierające od strony pn. i pd. Kruchy wejściowe. W drugiej kondygnacji tego przeszła chór muzyczny z prosektem organowym. W elewacji frontowej na osi środkowej czworoboczna – znacznie zryzalitowana – czterokondygnacyjna wieża zwieńczona ośmioboczną wieżyczką z czterema przeźrociami, przykryta hełmem podbitym blachą. W dolnej kondygnacji wieży flankowej z obu stron masywnymi przyporami znajduje się portal wejściowy, ponad nim duże rozetowe okno, powyżej wielokwaterowe okno zamknięte łukiem pełnym. Osie boczne fasady cofnięte w stosunku do wieży, zamknięte trójkątnymi szczytami z rzeźbami św. Ewangelistów: Marka i Łukasza w niszach arkadowych. Pomiedzy ścianami naw bocznych a ścianami wież od południa i północy wkomponowane dwukondygnacyjne pseudowieżyczki.

W elewacji południowej między ramieniem prezbiterium a wschodnią ścianą zakrystii wzniesiona pseudowieżyczka mieszcząca klatkę schodową do zakrystii. Zakrystia dwukondygnacyjna, zwieńczona fryzem kostkowym. Transept wysunięty przed lico naw, zamknięty trójkątnym szczytem w którym rzeźba św. Mateusza Ewangelisty w arkadowej niszy.

Elewacja północna rozwiązana podobnie jak południowa z wyjątkiem braku pseudowieżyczki oraz trzech wydłużonych otworów okiennych w górnej kondygnacji kaplicy. W szczycie transeptu rzeźba św. Jana Ewangelisty. Absyda prezbiterium pięciopółowa, podzielona wysokimi trójskokowymi przyporami; otwory okienne wysmukłe zamknięte łukiem pełnym.

Dachy: nad korpusem naw wysoki, dwuspadowy, skrzyżowany pod kątem prostym z dachem transeptu o tej samej wysokości, nad prezbiterium – pięciopółaciowy, nad pseudowieżyczkami – trójspadowe, nad wieżyczką i sygnaturką – ośmioboczne, wysokie, ostrosłupowe, zwieńczone kulą i krzyżem; wszystkie kryte blachą płaską.

Kościół parafialny w Futomie reprezentuje charakterystyczną w twórczości Stanisława Majerskiego – jednego z najbardziej płodnych architektów autonomii galicyjskiej – tendencją do projektowania w duchu „stylu przejściowego” bliską rozwiązaniom „szkoły krakowskiej”, łączącą monumentalizm z malowniczością form architektonicznych.

Świątynia ta należy do ciekawych realizacji tego architekta o bogatym programie przestrzennym, wyposażona w cenne elementy wystroju wnętrza pochodzące z poprzedniego kościoła. Wzniesiona na miejscu wcześniejszego drewnianego kościoła z 1576 r. stanowi znaczącą dominantę architektoniczną w krajobrazie kulturowym wsi.

Dwór wraz z parkiem

Na podstawie art. 5, pkt. 1, i art. 14, ust. 1. pkt. 1, Ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury i o muzeach (Dz. U. Nr 10, poz. 48) oraz art. 97 § 1 k.p.a. Wojewódzki Konserwator Zabytków Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie zarządza

dokonanie wpisu do rejestru zabytków nieruchomości województwa rzeszowskiego dworu wraz z parkiem w Błażowej, pow. Rzeszów pod numerem rejestru A – 927.

Dwór wraz z parkiem w Błażowej położony na p.b. 167, pgr 692, 693 posiada duże walory architektoniczne i krajobrazowe. Wzniesiony zapewne w XVIII/XIX w., parterowy, murowany z cegły i kamienia, tynkowany. Na planie wydłużonego prostokąta, dwutraktowy, podpiwniczony.

Elewacja frontowa 8-osiowa, z gankiem wspartym 2 filarami, zwieńczonym trójkątnym odeskowanym szczytem. Cokół boniowany, naroża ścian opilastrowane. Okna prostokątne w opaskach. W piwnicach sklepienia kolebkowe.

Na podstawie notatek z księgi ławniczej wsi Błażowa z lat 1627-1748 można przypuszczać, że w tym czasie istniał w Błażowej dwór. Był to budynek drewniany, o mniejszym obrysie niż obecnie, z piwnicami wykonanymi z kamienia. Obecny dwór związany jest z nabyciem dóbr błażowskich przez Wincentego Skrzyńskiego herbu Zaremba od Flemmingów w 1835 r. Wtedy to zapewne przystąpiono do budowy na starych piwnicach - nowego, murowanego z cegły i kamienia dworu. Otrzymał on wówczas kształt i wystrój w stylu klasycystycznym z głównym wejściem w elewacji południowej na osi środkowej. Kilkadziesiąt lat później, na przełomie XIX i XX w., wzmocniono sklepienia kolebkowe w środkowej piwnicy i wykonano drobne roboty budowlane, w wyniku których zmieniła się funkcja i rozplanowanie wnętrza. Z okresem budowy dworu można wiązać powstanie parku. Dwór figuruje na mapie katastralnej Błażowej z 1851 r. Zaznaczono na niej jedynie obrys parku i folwark, nie uwzględniający jego kompozycji. Od 1912 r. założenie dworskie było własnością Nowaków, następnie dwóch Żydów - Bluma i Kramera, a w 1918 r. pozostałość dóbr błażowskich z dworem, folwarkiem i parkiem zakupił Ascher Silber - przemysłowiec z Rzeszowa, który do II wojny światowej prowadził wyprzedaż ziemi. W czasie okupacji niemieckiej pozostałość majątku wraz z zespołem dworskim znajdowała się w zarządzie komisarycznym. Od 1945 r. na terenie folwarku gospodarowała Spółdzielnia Produkcyjna (w dworze umieszczono biura). Przez pewien czas po wojnie w budynkach folwarcznych znajdowała się stadnina ogierów. Powolna degradacja zespołu dworsko-parkowego rozpoczęła się już od początków XX wieku. Nie ma przekazów o wcześniejszym układzie kompozycyjnym parku. W 1975 r. dwór wraz z parkiem został wpisany do rejestru zabytków woj. rzeszowskiego. Remont dworu w latach 1978-79 spowodował znaczną degradację pierwotnego wystroju klasycystycznego budynku. Teren dawnego folwarku i dwór był własnością Spółdzielni Produkcyjnej w Błażowej, obecnie jest w użytkowaniu Regionalnego Towarzystwa Rolno-Przemysłowego „Dolina Strugu” w Błażowej.

Obecnie park miejski o całkowicie nowym, współczesnym układzie kompozycyjnym zrealizowany został w latach 1972-1980. Na terenie parku i dawnego folwarku zachowały się pozostałości starodrzewia, w tym dęby szypułkowe - pomnik przyrody (obwód 430) na terenie Spółdzielni Produkcyjnej, 4 pomnikowe dęby i jesion - na terenie parku oraz 2 pomnikowe wierzby - nad stawem (własność RSP). Drzewostan parku stanowią obok dębów i jesionów lipy, kasztanowce, brzozy, graby, klony, topole, modrzewie - są to głównie nasadzenia młode, powojenne¹.

4.3.2. Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków województwa podkarpackiego

Zgodnie z definicją zawartą w wzmiankowanej ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - zabytek ruchomy - to rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych,

¹ http://www.epodkarpacie.com/index.php?page=guide&main_guide_id=60&usection_id=252#94,
15.05.2020.

będących dziełem człowieka lub związanych z jego działalnością i stanowiących świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Do zabytków ruchomych podlegających ochronie i opiece ustawodawca zaliczył dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, prezentujące minione kierunki artystyczne. Zaliczają się do nich również inne obiekty, nie będące w pełni dziełami sztuki. Są nimi przedmioty posiadające wysoką wartość historyczną i naukową, będące świadectwem poziomu kultury materialnej, np. wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, instrumenty muzyczne, przedmioty zgromadzone w kolekcjach, numizmaty, pieczęcie, medale i ordery, militaria, pamiątki historyczne, czy przedmioty związane z wybitnymi osobistościami lub instytucjami.

Oprócz obiektów wchodzących w skład wyposażenia budowli - także wystrój architektoniczny zaliczany jest do zabytku ruchomego. Należą do niego elementy stałej dekoracji budynków (zewnątrznej i wewnętrznej) oraz obiekty tzw. małej architektury, ale pod warunkiem, że posiadają cechy indywidualnych, niepowtarzalnych wytworów artystycznych. Są to m. in. rzeźby, płaskorzeźby, malowidła ściennie, mozaiki, sztukaterie i detal architektoniczny (np. gzymsy, obramowania otworów okiennych i drzwiowych), ale także rzeźby ogrodowe, fontanny, pomniki, kapliczki przydrożne, drogowaskazy kamienne, nagrobki itp.

Na podstawie art. 6, ust. 1 pkt. 1 c, art. 7, pkt. 1, art. 9 § 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. Nr 162, poz. 1568) oraz art. 104 kodeksu postępowania administracyjnego, w wyniku postępowania administracyjnego przeprowadzonego na wniosek Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Walentego w Futomie wyposażenie i wystrój kościoła parafialnego zostały wpisane do rejestru zabytków ruchomych województwa podkarpackiego pod numerem rejestru B-176.

Wyposażenie kościoła parafialnego w Futomie

1. **Ołtarz główny**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 900 x 640 x 120 cm. W centrum Baranek Eucharystyczny, po bokach monogram Maria z liliami i symbole wiary, nadziei i miłości. Tabernakulum z tronem eucharystycznym wspartym na zdwojonych kolumnkach, w szczycie dwa adorujące aniołki trzymające koronę zamkniętą. W polu głównym ołtarza dwa obrazy z mechanizmem zasuwania: „Św. Walenty” (1746 r.) i „Matka Boża Niepokalana” (1595 r.), oba w sukienkach. Po każdej stronie dwie rzeźby: bł. Jakub Strzemię, św. Grzegorz I Papież, św. Sylwester I Papież i św. Stanisław. W polu głównym zwieńczenia obraz „Św. Wojciech” (1919 r.).

2. **Ołtarz boczny północny Matki Bożej Różańcowej**, neobizantyjski, 1919-1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. Obraz „Matka Boża Różańcowa ze św. Dominikiem i św. Katarzyną Sieneńską” (1919 r. pracownia Józefa Mullera). Pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Św. Antoni Padewski” (1714 r.) i „Św. Leonard”. Po bokach aediculach stojące rzeźby Św. Jacek i Św. Salomea. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem Św. Józef, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.

3. **Ołtarz boczny południowy p.w. Św. Rodziny**, pracownia Józefa Mullera w Monachium. Drewno politurowane, polichromowane, pozłacane. Wymiary ok. 700 x 290 x 145 cm. W centrum obraz „Św. Rodzina” (1927 r.), pod spodem na ruchomych zasuwach obraz „Serce Pana Jezusa ze Św. Małgorzatą” (1919 r. pracownia Józefa Mullera) i „Św. Michał Archanioł” (1644 r.). Po bokach w aediculach stojące rzeźby Św. Franciszek z Asyżu i Św. Andrzej Bobola. W centrum zwieńczenia tondo z obrazem „Św. Teresa z Lisieux”, szczyt zamknięty krzyżem trójlistnym.

4. **Ołtarz boczny p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy** (w kaplicy północnej przy prezbiterium, d. Zakrystii), 1927 r., drewno polichromowane. Wymiary ok. 300 x 200 cm. W centrum prostokątne, szerokie obramowanie z wąskimi płycinami i obrazem Matki Bożej Nieustającej Pomocy – ikoną zakupioną w Rzymie przez ks. proboszcza Wojciecha Stachyraka. Boczne skrzydła z trzema podziałami poziomymi, dwie płyciny dolne i górne z dekoracyjną rozetą z grawerowaną skośną kratką, pośrodku płyciny w wąskim obramieniu o bokach falistych obrazy „Św. Kazimierza” i „Św. Kingi”, deska/olej.
5. **Ambona**, neobizantyjska, 1920 r., pracownia Józefa Mullera w Monachium (?), drewno polichromowane, pozłacane. Wys. całości ok. 650 x 130 cm. Zawieszona przy północnej ścianie nawy z wejściem w grubości muru pomiędzy łukiem tęczowym, a pomieszczeniem dawnej zakrystii, obecnie kaplicy z ołtarzem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Pięcioboczny, profilowany korpus ze zwisem zakończonym szyszką, ażurowym fryzem arkadowym przy dolnej krawędzi ścianek. Profilowany wąski gzyms. Boczne ścianki oddzielone od siebie wąskimi kolumnkami, wewnątrz płyciny zamknięte półłukiem, wpisane w płyciny prostokątne, z płaskorzeźbami – postaciami św. Jana Chryzostoma, św. Alfonsa, św. Augustyna, św. Hieronima, św. Piotra. Zaplecek z płycinami w formie reomańskiego okna dwudzielnego z rozetami. Baldachim pięcioboczny z wieżyczkami na narożnikach i ażurowym fryzem maswerkowym. Szczyt w formie architektonicznej wieżyczki, na której stoi rzeźba Chrystusa Dobrego Pasterza.
6. **Prospekt organowy i organy**, neogotycki, początek XX w., autor Rieger, drewno polichromowane. Wym. 450 x 400 x 187 cm. Prospekt architektoniczny, jednosekcyjny, dziesięcioosiowy, dwuwieżowy o segmentach piszczalkowych w kształcie arkad ostrołukowych z dekoracją maswerkową. Dwie najwyższe wieżyczki wysunięte półkoliście do przodu, zwieńczone wydatnymi pinaklami z kwiatonami i żabkami. Pięcioksiowa sekcja środkowa nieznacznie cofnięta i obniżona w stosunku do sekcji bocznych. Na osi głównej tej sekcji wieża i segmenty skrajne ujęte lizenami, w górnej partii fryz z ażurową wicią akantu. W centrum zwieńczenia, na osi środkowej niskiej wieżyczki rzeźba stojącego anioła z rozłożonymi szeroko rękami i uniesionymi ku górze skrzydłami. Organy dziesięciogłosowe z kukułką: Cello 8', Subbas 16', Vox coelestis 8', Salicjonał 8', Bourdon 8', Flet minor 8', Pryncypał 8', Dolce 4', Oktawa 4', Mikstura 2 chór. Połączenia: M 4' (superoctaw) i M/P. Traktura gry i traktura rejestrów – pneumatyczne. Urządzenie di kalikowania i dmuchawa elektryczna.
7. **Chrzcielnica**, neogotycka, ok. 1920 r., drewno polichromowane, pozłacane. Wym. ok. 260 x 80 cm średnicy czaszy, średnica podstawy 130 cm. Podstawa ośmioboczna, dwustopniowa. Czaszę podtrzymuje rzeźba stojącego anioła w uniesionych rękami i skrzydłami. Czasza ośmioboczna z płycinami na płaszczyznach, motywem fryzu arkadowego, profilowaniem w górnej części. Pokrywa ośmioboczna o bokach wklęsłych, na dolnej krawędzi ażurowy fryz z motywu lilijek. Na zwieńczeniu pokrywy grupa rzeźbiarska – Chrzt Chrystusa.
8. **Baldachim procesyjny**, początek XX w., jedwab, koraliki, haft. Wymiary 160 x 115 cm. Na czterech drążkach zakończonych mosiężnymi gałkami, prostokątny baldachim z kremowego jedwabiu o wzorze kwiatowym – wypukłym raporcie ze stylizowanych kwiatów w układzie geometrycznym. Całość pokryta po formie rozet, listków i kwiatów haftem z użyciem wielobarwnych koralików – czerwonych, niebieskich i zielonych. Dolna krawędź baldachimu z lambrekinem i jedwabnymi pomponikami w kolorach żółtym, zielonym, fioletowym, różowym
9. **Krzyż procesyjny**, neobizantyjski, początek XX w. (1920 ?), drewno polichromowane, politurowane i pozłacane. Ramiona krzyża zakończone trójliściem wpisanym w kwadraty. Od skrzyżowania ramion faliste promienie glorii. Szczupłe ciało Chrystusa z silnie ugiętymi nogami i tułowiem skręconym w literę „S”. Perizonium na sznurze, z wachlarzowo

ułożonymi fałdami zwisu i połączoną bordiurą. Banderola z napisem INRI pionowa, falista, zawieszona na jednym gwoździu.

10. **Rzeźba św. Barbara**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 162 cm. Stojąca w lekkim pontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgóрка. Ubrana w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół prawego łokcia. W lewej ugiętej ręce trzyma kielich, w prawej trzyma liść palmowy. Stopy bosc. Na głowie ażurowy diadem. Włosy spięte, twarz o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zwężenie skroni).

11. **Rzeźba św. Piotr**, barok, ok. poł. XVII w., drewno polichromowane. Wym. 167 cm. Stojący w lekkim kontrapoście na podstawie w formie wypukłego małego wzgóрка. Ubrany w suknię przepasaną sznurem o długich, wąskich rękawach, na ramionach płaszcz zawinięty wokół lewego łokcia. W lewej ręce trzyma otwartą księgę, w prawej klucze. Bosc stopy. Włosy kręcone, krótkie, zarost o kręconych puklach. Twarz szczupła o pociągłych rysach, wydatnych policzkach i wypukłym wysokim czole (zwężenie skroni).

12. **Rzeźba św. Łukasz**, 1910 r. (na elewacji zachodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z lewą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma zamkniętą Ewangelię opartą o biodro, prawa dłoń oparta na jej grzbiecie, trzymająca pióro. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Przy lewej nodze leży wół.

13. **Rzeźba św. Marek**, (na elewacji wschodniej kościoła), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Wzrok skierowany na wprost, długie włosy, wysokie czoło, długi zarost. Za postacią św. Marka stojący lew.

14. **Rzeźba św. Jan**, 1910 r. (na elewacji kościoła, płn. strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawą dłonią pisząc na jej kratach. Twarz młodzieńcza, włosy długie rozłożone na ramionach. Przy lewej nodze siedzący orzeł z dziobem wtulonym w płaszcz.

15. **Rzeźba św. Mateusz**, 1910 r. (na elewacji kościoła, płd. Strona transeptu), kamień. Wym. ok. 200 cm. Stojący w kontrapoście z prawą nogą ugiętą. W lewej ręce trzyma otwartą Ewangelię, prawa ręka opuszczona trzymająca pióro. Głowa pochylona, twarz starca, włosy długie rozłożone na ramionach, czoło z wydatną łysiną, długi zarost. Przy prawej nodze siedzący aniołek ze złożonymi dłońmi.

16. **Rzeźba – Grupa Pasyjna**, barok, 1722 r., na belce tęczowej, drewno polichromowane. Wym. ok. 280 cm wysokość figur. Krzyż o ramionach zakończonych trólistnie, z 12 falistymi wydatnymi promieniami od skrzyżowania jego ramion. Szczupłe ciało **Chrystusa** z silnie wygiętymi nogami. Perizonium z guzem przy prawym biodrze, wachlarzowo rozłożone fałdy zwisu. Głowa silnie przechylona na prawą stronę, oczy zamknięte. Na obu ramionach pukle włosów. Palce dłoni zwinięte. Banderola pionowa, falista z napisem INRI. **Matka Boża Bolesna** stojąca po prawej stronie Jezusa, lewą dłonią ociera łzy, prawa dłoń na wysokości piersi. Ubrana w suknię o wąskich, marszczonych poprzecznie rękawach, płaszczu o bogatym udrapowaniu zawiniętym wokół pleców i pod prawym przedramieniem. Na głowie biała chusta. **Maria Magdalena** klęcząca po lewej stronie krzyża, obejmująca jego drzewco. Długie włosy, suknia przewiązana w pasie, płaszcz owinięty wokół bioder. **Św. Jan** stojąca za Marią Magdaleną z tułowiem odchylonym do tyłu, twarz skierowana w stronę Jezusa. Ubrany w bogato udrapowaną suknię i płaszcz zawinięty wokół obu ramion. Lewa dłoń na wysokości pasa, prawa ugięta, wysunięta ku przodowi.

17. **Krucyfiks**, przy wejściu głównym, pod chórem, (2 szt.), początek XX w. (1920?), drewno polichromowane. Wymiary 150 x 70 cm. Krzyż o ramionach zakończonych trójlistnie. Ciało Chrystusa szczupłe, proporcjonalnie zbudowane. Perizonium długie, nieco powyżej kolan zawinięte na prawym biodrze z rozszerzającym się zwisem. Ramiona wysoko uniesione. Pukle włosów na obu ramionach. Banderola pionowa wycięta dołem „w ząb”.

18. **Obraz M. B. Niepokalana**, późny renesans, 1595 r. (w ołtarzu głównym), deska/olej, sukienki drewno pozłacane i posrebrzane. Wym. ok. 165 x 95 cm. Stojąca postać Matki Bożej z Dzieciątkiem na półksiężycu na tle krajobrazu górskiego. W prawym dolnym narożniku obraz kłęczące postacie mężczyzny i dziecka w pozycji adorującej, zapewne fundator – sołtys Wodiczka (Wodzicki) z dzieckiem. Maria z twarzą $\frac{3}{4}$, skierowana ku Dzieciątku, wzrok zwrócony ku patrzącemu na obraz. Dzieciątko siedzące na lewym ramieniu, trzymające w lewej ręce księgę, prawą rączką palcami wskazujące na Maryję, lub błogosławiące. Wzrok Jezusa skierowany lekko w dół. W prawej ręce Maria trzyma berło. W dole krajobraz pagórkowaty (zielone wzgórza), w oddali górzysty krajobraz na linii niskiego horyzontu. Niebo pogodne, niebieski z drobnymi obłokami. Mężczyzna – fundator o krótkich czarnych włosach, krótkich wąsach, twarzy szczupłej o wysokim czole, zwróconek $\frac{3}{4}$ (widoczne lewe ucho). Ubrany w szaro-ugrową sukmanę o wąskich, długich rękawach, przewiązaną czerwonym sznurem, pod szyją zapięty zarzucony na ramiona kozuch. Przy szyi wysoki, uniesiony, marszczony kołnierz. Postać Maryi wraz z berłem, półksiężycem i Dzieciątkiem z nałożonymi pozłacanymi sukienkami, w promienistych gloriach, nimbach na których kaboszony z pseudokameryzacją. Płaszcz Marii z wzorem kwiatowym o wypukłym, dużym raporcie – w kolorze srebrnym

19. **Obraz św. Walenty**, barok, 1746 r., (w ołtarzu głównym), mal. Andrzej Ziemierowicz z Tyczyna, płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki z 1918 r., metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 162 x 99 cm. W centrum stojąca postać św. Walentego w stroju liturgicznym. Wokół głowy świetlisty nimb w kolorze miodowym, wokół którego nałożona metalowa promienista gloria o promieniach ostrych. Ornat zielony z czerwona pretekstą i złotą bordiurą (zasłonięte sukienkami), długa biała komża z ażurową bordiurą u dołu i ażurowym mankietem. Na lewej ręce nałożony manipularz, dłoń na wysokości piersi trzymająca krucyfiks. Prawa ręka ugięta, dłoń w geście błogosławieństwa na wysokości ramienia. Twarz $\frac{3}{4}$, szczupła, zarost krótki, włosy lekko kręcone, wysokie czoło, małe drobne usta, oczy o ciężkich powiekach. Widoczne prawe ucho. Po bokach siedzące adorujące postacie kobiece i męskie, proszące o uzdrowienie. Na ziemi przed świętym leżące w powijaku niemowlę. Tło ciemnobrązowe z obłoczkami i czterema główkami aniołków. W prawym narożniku obrazu rozświetlane niebo w kolorze miodowym z rozszerzającymi się promieniami. Sygnowany „Anno Domini 1745”. Sukienki metalowe – ornat, manipularz, krzyżyk, nimb z 1918 r., uzupełnione po konfiskacie z 1785 r.

20. **Obraz św. Leonard Opat**, późny renesans, przed 1595 r. (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej, naciągnięty na deskę, sukienki metalowe, mosiądz repusowany, srebrzony i złocony. Wym. 165 x 95 cm. Stojący święty w stroju brązowym zakonnym, na piersiach chrystogram IHS, na głowie tonsura. Twarz młodzieńca, $\frac{3}{4}$, widoczne lewe ucho. W lewej ręce trzyma pastorał, prawą – dwoma rozsunietymi palcami wskazuje na swoje serce. Przy jego stopach, po prawej, wyłaniający się młody mężczyzna z rozłożonymi dłońmi skutymi w kajdany, twarz z profilu, od ust biegnąca banderola zakończona „w ząb” z napisem „SOLVE VINCLA REIS”. Po lewej stronie, nieco z tyłu, kłęcząca postać w stroju kapłańskim, w komży, z dłońmi złożonymi modlitewnie. Po prawej stronie, nieco z tyłu, stojący mały stolik przykryty czerwonym, długim sukniem, na którym stoi krzyż ołtarzowy oraz infuła świętego. W tle krajobraz górzysty z małymi drzewkami na I planie, wzgórzami ugrowymi na II planie, w oddali na linii horyzontu niebieskie góry. Niebo pogodne, dołem zażółcone. Sukienki metalowe – wokół głowy nimb z promieni ostrych, chrystogram, pastorał, infuła, krucyfiks.

21. **Obraz św. Antoni Padewski**, barok, 1714 r., (w ołtarzu bocznym północnym), płótno/olej. Wymiary ok. 165 x 95 cm. Stojący, ubrany w habit franciszkański, w symbolicznym wnętrzu z podwieszoną ugrową kotarą. Twarz szczupła, młodzieńcza, z profilu, widoczne lewe ucho, wzrok opuszczony. Włosy z tonsurą. Przed nim mały stolik

przykryty szarym długim suknem. Na stoliku leżące książki, jedna otwarta z podwiniętą kartą. Ponad blatem stolika obłoczek a chmurek na którym siedzi Dzieciątko Jezus przewiązane różową szatką wokół bioder. Święty obejmuje Jezusa prawą dłonią podtrzymując jego plecy, lewą dłonią dotyka kolanka. Jezus podaje lewą rączką kwiat lilii, prawa ręka opuszczona, z palcem wskazującym skierowanym ku leżącym na stoiku książkom. Na I planie przed stolikiem siedzący aniołek trzymający kosz z owocami i kwiat róży, w górnym narożniku dwie główki aniołków.

22. Obraz Św. Michał Archanioł, barok, 1644 r. (w ołtarzu bocznym południowym), płótno/olej. Wymiary ok. 150 x 90 cm. W centrum postać św. Michała w zbroi rzymskiej, stojący na prawej nodze, lewa noga ugięta, odchylona w tył, oparta o ciało leżącego diabła (tors mężczyzny o smoczym ogonie). Prawa ręka wyciągnięta ku górze, palce dłoni wyprostowane (wewnętrzna strona dłoni). W lewej opuszczonej i ugiętej ręce trzyma wiejadło (?). Skrzydła uniesione. Głowa opuszczona, wzrok skierowany na diabła. Twarz młodzieńcza o niskim czole, drobnych ustach, zaróżowionych policzkach. Włosy rude, silne kręcone zaczesane z przedziałkiem, półdługie. Na głowie mały krzyżyk, wokół świetlisty nimb. Na ramionach czerwony, krótki płaszcz. W tle skłębione jasnoniebieskie niebo, na linii horyzontu rząd płomieni, przy dolnej krawędzi obrazu fragment urwiska skalnego.

23. Stacje Drogi Krzyżowej, neoklasycyzm, lata 30 – 40 XX w., dąb politurowany, płótno/olej. Wymiary ok. 79 x 48 cm, z ramą 105 x 73 cm. Wielofigurowe kompozycje o prawidłowo oddanych proporcjach, dość statyczne. Kolorystyka pastelowa, chłodna. We wszystkich obrazach odpowiednie wykorzystanie tych samych barw: błękit, złamana czerwień, brąz, sepia, biel, zabrudzona zieleń, pomarańcz, odcienie różu i fioletu. Rama drewniana, profilowana, zwieńczony łacińskim krzyżem pod którym numer stacji cyframi rzymskimi.

24. Monstrancja z oprawą, klasycyzm, 1 połowa XIX w., mosiądz pozłacany, odlew. Wysokość 67 cm. Stopa owal 23,5 x 20 cm. Wypukła stopa na profilowanym cokole z puklowym motywem sznurowym. Płaszcz stopy podzielony na cztery pola z rozszerzającymi się wstęgami z motywem sznura i kwiatu wewnątrz. W polach cztery owalne medaliony w których przedstawienia czterech ewangelistów. Wokół ornamenty – kłosa zbóż i winne grono (na przemian). Nodus wazowany. Pod glorią motyw liści. Gloria promienista, owalna, wokół owalnej puszeki. Promienie o złączonych wiązках, wklęsło – wypukłe. Na tle promieni ażurowy wieniec z motywem wici roślinnej, różyczek, kłosów, rogów obfitości. Po bokach dwa anioły, w dole motyw Arki Przymierza, w górze plakietka z półpostacią Boga Ojca, nad którym spłaszczony baldachim z lambrekinem. Wokół glorii, pomiędzy wieńcem a promieniami, na sprężynkach ruchome kłosa zbóż, w szczycie glorii mały krzyżyk na kulce. Oprawa monstrancji tekturowa, obita skórą, wewnątrz wyłożona filcem na zewnętrznych płaszczyznach ozdobiona owalnymi fragmentami kurdybanu o motywie kwiatowym, częściowo pozłacanym.

4.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Na uwagę konserwatorską zasługują wszystkie obiekty z terenu gminy Błażowa uwzględnione w opracowaniu.

Gminna ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, jest uzupełniana i weryfikowana. Wprowadzane zmiany nie powodują nieważności ustaleń w dokumentach planistycznych oraz przedmiotowego Programu. Niezbędna jest okresowa aktualizacja, polegająca na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz gruntownie przebudowanych

Uzupełnienia wymagają także zmiany stanu prawnego: wpis do rejestru zabytków czy ustanowienie parku kulturowego.

Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 1* do niniejszego pracowania.

4.5. Zabytki archeologiczne

Zabytkiem archeologicznym jest każdy ślad działalności człowieka znajdujący się w ziemi lub pod wodą, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Można wyróżnić dwa typy zabytków archeologicznych: ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome to przedmioty związane z działalnością człowieka w przeszłości. Z perspektywy nauki i dziedzictwa znacznie ważniejsze są jednak archeologiczne zabytki nieruchome – stanowiska archeologiczne, czyli zespoły obiektów o charakterze kultowym, grobowym, mieszkalnym lub gospodarczym, otaczający je układ warstw glebowych oraz znajdujące się w nich zabytki ruchome (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, art. 3 pkt. 1 i 4). Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego, podpisana w La Valetta w dniu 16 stycznia 1992 roku traktuje dziedzictwo archeologiczne jako *źródło wspólnej europejskiej pamięci, którego elementami są wszystkie pozostałości i obiekty oraz wszelkie inne ślady ludzkości z innych epok, których zachowanie i badanie przyczynia się do odtworzenia historii ludzkości i jej powiązań ze środowiskiem naturalnym i w wypadku których wykopaliska, odkrycia oraz inne metody badań nad dziejami ludzkości i nad jej środowiskiem stanowią główne źródło informacji.*

Uwarunkowania historyczne Gminy Błażowa wykazują bardzo dawne ślady pobytu i działalności ludzkiej, co wiąże się niewątpliwie z korzystnymi warunkami glebowymi. Początki życia na obszarze gminy sięgają neolitu (około 4 000 – 1800 lat p.n.e.), o czym świadczą liczne znaleziska archeologiczne, m. in. kamienne groty oszczepu, toporki kamienne i inne. Ludność zamieszkująca początkowo ten obszar przybyła w środkowej fazie neolitu z dwóch obszarów – z północnych Niemiec lub Jutlandii oraz z terenów Renu aż po Kaukaz, który to lud był połączony z przodkami dzisiejszych Słowian. Początków założenia osad można szukać na przełomie XI i XII wieku. O istnieniu osad obronnych świadczy występowanie grodziska w Błażowej Dolnej, pochodzącego z okresu wczesnego średniowiecza – najmłodszego okresu w pradziejach Polski. Na terenie gminy Błażowa notuje się łącznie 82 stanowiska archeologiczne. Najwięcej stanowisk zlokalizowano w Borku Nowym (31) oraz w Błażowej (z Dolną i Górną - 12), Kąkolówce (16), Futomie (15), Piątkowej (4), Lecce (4). Są to stanowiska ze wszystkich okresów pradziejów oraz wczesnego i późnego średniowiecza. Wszystkie te znaleziska archeologiczne świadczą o wczesnym zasiedleniu tych terenów przez człowieka.

Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków stanowi *Aneks nr 2* do niniejszego opracowania.

4.6. Dziedzictwo niematerialne

W rozumieniu Konwencji UNESCO, której tekst został przyjęty na XXXII sesji Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2003 r., dziedzictwo niematerialne to zwyczaje, przekaz ustny, wiedza i umiejętności oraz związane z nimi przedmioty i przestrzeń kulturowa, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki.

Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Dla danej społeczności dziedzictwo niematerialne jest źródłem poczucia tożsamości i ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne w rozumieniu wspomnianej wyżej Konwencji obejmuje:

- Tradycje i przekazy ustne, w tym język jako narzędzie przekazu.
- Spektakle i widowiska.
- Zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne.
- Wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki.
- Umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem.

Na terenie gminy Błażowa działają:

Towarzystwo Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej

Wszystko zaczęło się od nagrody „Perła” w 2006 r. na targach „Polagra Farm” w Poznaniu za „Futomski Bulwiok”. Ten specjał, przygotowany przez panie z KGW Futoma, zdobył tę prestiżową nagrodę i stał się iskrą do dalszego działania – powołania do życia Towarzystwa Kultuwowania Kultury i Tradycji Ziemi Futomskiej. Panie należące do tego stowarzyszenia biorą udział w licznych imprezach i konkursach na których zdobywają wyróżnienia i nagrody. Prócz gotowania zajmują się robótkami ręcznymi i wyrobem kwiatów z papieru.

Kapela Ludowa z Futomy

Kapela Ludowa z Futomy została założona przy zespole regionalnym „Futomianie” w 1990 r. W pierwszym okresie swego istnienia kapelę tworzyło trzy osoby i towarzyszyła ona jedynie występom tancerzy. Z biegiem czasu jej skład osobowy powiększał się. Od 1990 r. kapela zaczęła występować samodzielnie. Od 1995 r., kiedy to kierownictwo muzyczne nad kapelą objął Antoni Sowa, dzięki systematycznej i bardzo intensywnej pracy zespół w dużym stopniu podniósł swój poziom artystyczny, a opracowany repertuar stał się bardzo bogaty.

Kapela ludowa z Futomy występowała na licznych koncertach, przeglądach i festiwalach, zarówno lokalnych, jak też odbywających się w różnych regionach Polski i poza jej granicami. Po raz pierwszy artyści z Futomy wystąpili za granicą w Chateillon en Bazois na południu Francji w 1995 r.

Rok 1997 okazał się nie tylko bogaty w koncerty, kapela występowała aż 33 razy, między innymi w Sosnowcu, Nałęczowie, Kazimierzu Dolnym, ale także w dokonania. Udany okazał się debiut w XXXI Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Kazimierzu nad Wisłą, co owocowało późniejszym wielokrotnym pojawianiem się kapeli z Futomy na antenie ogólnopolskiej telewizji i Polskiego Radia. Sukcesem zakończył się także udział wraz z Zespołem Obrzędowym „Futomianie” w XII Ogólnopolskim Konkursie Tradycyjnego Tańca Ludowego w Rzeszowie. W tym samym roku kierownik kapeli Antoni Sowa został uhonorowany nagrodą Wojewody Rzeszowskiego.

Rok 1998 to kolejna długa lista występów, m. in. udział w II Polonijnym Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych w Dąbrowie Tarnowskiej. We wrześniu tego samego roku kapela wzięła udział w nagraniach programu telewizyjnego, który został wyemitowany przez

TV Rzeszów w dwóch odcinkach z cyklu „Spotkania z folklorem”. Jesienią tego samego roku ukazała się ich pierwsza kasetka audio.

Lata późniejsze były równie pracowite dla kapeli, co jednak przedkładało się na liczne jej osiągnięcia. Koncertowali w całej Polsce. Stawali w szranki z międzynarodowymi wykonawcami, a kolekcja ich nagród sukcesywnie się powiększała.

Obecny skład Kapeli wygląda następująco: Bronisław Ciura - kierownik artystyczny, klarnet, Stanisław Pecka – kierownik organizacyjny, bas, Anna Rząsa – śpiew, Jerzy Panek – śpiew, Marek Kruczek – cymbały, Zbigniew Dudek – sekund, Mieczysław Rybka – skrzypce, Mariusz Sobkowicz – klarnet.

Kapela Ludowa z Futomy ma na swoim koncie liczne nagrody i wyróżnienia.

Futomianie z Futomy

Zespół Obrzędowy „Futomianie” powstał w 1981 r. Założyła go, wykorzystując ludowe przyspiewki, pieśni, zwyczaje i obrzędy zapamiętane ze swojej młodości, mieszkanka Futomy Aniela Wielgos, która w 1996 r. została uhonorowana prestiżową nagrodą imienia Franciszka Kotuli, a w 2003 r. nagrodą Zarządu Województwa Podkarpackiego za całokształt działalności.

W ciągu wielu lat swojego istnienia zespół „Futomianie” opracował liczne widowiska obrzędowe m.in.: „Wieńcowiny”, „Chrzcziny”, „Swaszczyny”, „Kołędniczy w Futomie”, „Wigilia”, „Pieczenie chleba”, „Przędzenie lnu i konopi”, „Wieszanie barszczu” i wiele innych.

W swoim repertuarze posiadają także szereg tańców regionalnych, które często są już zapomniane, nawet przez starszych mieszkańców gminy. Zespół wielokrotnie występował w wojewódzkich, międzywojewódzkich i ogólnopolskich przeglądach, konkursach, zdobywając nagrody i wyróżnienia. Artyści – amatorzy z Futomy brali udział m. in. W kręceniu filmu fabularnego pt. „Popielec”, gdzie prezentowali sceny z tradycyjnego, wiejskiego wesela.

W 1987 r. zespół wystąpił w Sali Kongresowej w Warszawie podczas Międzynarodowego Kongresu Pszczelarskiego „Apimondia 87”, rok później gościła w Hamburgu na zaproszenie Towarzystwa Niemiecko-Polskiego.

W ciągu wielu lat pracy wykształcił się typ zespołu wielofunkcyjnego, kultywującego tradycje pieśni ludowej oraz autentycznego tańca, a jednocześnie posiadającego w swym repertuarze liczne widowiska obrzędowe. Zespół Obrzędowy „Futomianie” skupia przede wszystkim ludzi starszych, których z biegiem lat jest coraz mniej.

Od wielu lat zespół ludowy oraz jedna z najlepszych na Podkarpaciu ludowa kapela FUTOMIANIE działają pod patronatem Gminnego Ośrodka Kultury w Błazowej. W programie z cyklu SPOTKANIE Z FOLKLOREM kapela wykonała kilka pastorałek w starej wiejskiej chałupie, aby podtrzymać klimat dawnego, wiejskiego kołędowania i przygotowywania się do Świąt Bożego Narodzenia. Materiał dźwiękowy znajduje się na nagranej własnym kosztem przez Futomian płycie CD.

„Futomianie” poprzez swoje artystyczne dokonania przyczyniają się do propagowania piękna ludowej kultury i tradycji naszego regionu. Zespół może się poszczycić folklorem czystym i nieskażonym, który nie wymaga szkolenia i konsultacji.

Swoją działalnością mogą poszczycić się również działające w gminie Błazowa Koła Gospodyń Wiejskich, które swoją obecnością uświetniają ważne imprezy plenerowe i biorą udział w licznych konkursach o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i ogólnopolskim.

Gminny Ośrodek Kultury w Błazowej jest inicjatorem i organizatorem cyklicznych imprez plenerowych, których celem jest przekazanie młodemu pokoleniom tradycji związanych z życiem codziennym dawnej wsi.

Co roku organizowane są tutaj:

- ✓ Konkurs pn. „Najładniejsza pisanka wielkanocna ;
- ✓ Starych Potraw Smak i Urok oraz Wojewódzkie Spotkanie Kapel Ludowych;
- ✓ Jarmark Błażowski, Międzypowiatowa Parada Orkiestr Dętych;
- ✓ Dni Futomy;
- ✓ Dni Błażowej
- ✓ Gminne Święto Plonów.

5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń

Analiza szans i zagrożeń oraz mocnych i słabych stron wynikająca z oceny stanu dziedzictwa kulturowego i uwarunkowań jego ochrony oraz realizowanej przez gminę Błażowa polityki rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego przedstawia się następująco:

Mocne strony:

- uwzględnienie ochrony dziedzictwa kulturowego w planowaniu przestrzennym oraz w programach prorozwojowych Gminy;
- wysoka aktywność mieszkańców w zakresie kultury;
- wysokie kompetencje władz i administracji samorządowej;
- walory krajobrazowe i przestrzenne Gminy;
- działające na terenie Gminy stowarzyszenia i koła gospodyń wiejskich kultywujące rodzimą tradycję i obrzędowość.

Słabe strony:

- mała ilość obiektów wpisanych do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- zły stan zachowania niektórych obiektów zabytkowych i związane z tym małe możliwości właścicieli z uzyskaniem środków finansowych na remont tych obiektów;
- brak inwestorów zewnętrznych zainteresowanych rewitalizacją istniejących obiektów zabytkowych;
- niedostateczna edukacja o wartościach dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców;
- niewystarczające dofinansowanie do projektów dotyczących remontów, konserwacji zabytków, w tym dla prywatnych właścicieli;
- brak lub niska wiedza o prawnych zobowiązaniach właścicieli do należytego utrzymania obiektów historycznych;
- zanikanie tradycyjnej sztuki budowlanej i form budowlanych oraz zanik stosowania tradycyjnych materiałów.

Szanse:

- rozwój współczesnej sztuki ludowej opartej na tradycji, podtrzymanie obrzędowości ludowej;
- korzystne tendencje i prognozy w zakresie rozwoju turystyki kulturowej;
- wykorzystanie znaczenia niematerialnego dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu promocji gminy Błażowa;
- stworzenie warunków do wykorzystania zasobu dziedzictwa materialnego na potrzeby funkcji kulturalnych i edukacyjnych;
- rozszerzenie współpracy międzyregionalnej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- wysoka aktywność i doświadczenie władz i administracji samorządowej w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych;
- pozytywna rola Kościoła w dziedzinie ochrony zabytków;
- aktywny udział stowarzyszeń i instytucji kultury w kultywowaniu i zachowaniu lokalnego dziedzictwa.

Zagrożenia:

- dewaloryzacja krajobrazu kulturowego, szczególnie tradycyjnego osadnictwa wiejskiego przez niekontrolowany proces wprowadzania nowej zabudowy lub wymianę starej na nową o obcych formach, odkształceniach;
- postępująca degradacja obiektów zabytkowych wskutek nadmiernej eksploatacji oraz niedostosowania sposobu użytkowania do charakteru zabytku;
- ekspansja inwestycyjna w historyczne układy urbanistyczne wsi;
- brak odpowiednich przepisów pobudzających sponsorowanie kultury i ochrony zabytków;

- traktowanie konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego jako problemu konfliktogennego i ograniczającego swobodę dysponowania własnością prywatną i publiczną;
- niewystarczająca współpraca państwa i samorządu terytorialnego na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego dla rozwoju lokalnego.

6. Założenia programowe: priorytety, kierunki działań i zadania

Gminny program opieki nad zabytkami dla Gminy Błażowa służy ochronie i wykorzystaniu lokalnych zasobów dziedzictwa kulturowego, w różnych dziedzinach życia społecznego. Realizacja wyznaczonych celów, wymaga przede wszystkim zmiany w świadomości, szczególnie w obszarze odpowiedzialności jednostki samorządu terytorialnego, podmiotów, instytucji i sfer funkcjonalnych, które odpowiadają za ochronę środowiska kulturowego i naturalnego, za ład i zagospodarowanie przestrzenne, a także wyznaczone kierunki rozwoju miasta. Ważne jest także, aby właściciele zabytkowych obiektów, zmienili swoje podejście, przyczyniając się w ten sposób do poprawy stanu zachowania wszelkich dóbr środowiska kulturowego i naturalnego.

Priorytety wyznaczone w programie wynikają zarówno z wymagań ustawowych, jak również podporządkowane są głównemu celowi działań samorządu, jakim jest osiągnięcie zrównoważonego rozwoju Gminy, prowadzącego do poprawy jakości życia lokalnej społeczności. Podporządkowane jest temu planowanie strategiczne gminy, które łączy problematykę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Czynności te osiągnięte zostaną w perspektywie długofalowej, wieloletniej, których ostatecznym rezultatem będzie przywrócenie zabytkom miasta właściwych im walorów historycznych i estetycznych.

Priorytet I. Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy

Kierunek działań: Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Zadania: Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy.

Pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w pozyskaniu środków zewnętrznych na odnowę zabytków.

Zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą.

Priorytet II. Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy Błażowa

Kierunek działań: Rozszerzenie zasobu – aktualizacja i uzupełnienie Gminnej Ewidencji Zabytków.

Zadania: Dokonanie przeglądu zasobów wpisanych do Gminnej Ewidencji na terenie całej Gminy z udziałem sołtysów i radnych.

Rozpoznanie i wprowadzenie do Ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów.

Określenie stanu technicznego obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji.

Uzupełnienie kart adresowych zabytków w gminnej ewidencji o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

Zbieranie informacji, co 2 lata, od właścicieli obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków nt. przeprowadzonych remontów.

Kierunek działań: Inwentaryzacja obiektów małej infrastruktury sakralnej (kapliczki i krzyże przydrożne).

Zadania: Dokonanie przeglądu obiektów w gminie z udziałem sołtysów i radnych. Uzyskanie informacji na temat historii obiektów.

Utworzenie kart adresowych dla zinwentaryzowanych obiektów.

Kierunek działań: zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego.

Zadanie: Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych miejscowości w planach zagospodarowania przestrzennego.

Priorytet III Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości

Kierunek działań: Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy.

Zadanie: udostępnienie Gminnej Ewidencji Zabytków oraz Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Błażowa na lata 2020-2024 na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błażowej. Udostępnienie informacji o obiektach zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Błażowej.

Kierunek działań: edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym

Zadanie: Organizowanie konkursów i wystaw promujących dziedzictwo kulturowe Gminy, publikacje w czasopiśmie lokalnym „Kurier Błażowski”, wprowadzenie i upowszechnianie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć.

7. Instrumenty wdrażania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami

Gminny program opieki nad zabytkami realizowany będzie poprzez wykonanie wskazanych zadań, na rzecz osiągnięcia przyjętych w nim priorytetów. Podstawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Regulacje te dotyczą instrumentów ekonomiczno- prawnych, społecznych oraz finansów publicznych. Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- instrumenty prawne, wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
  - aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
  - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy;
  - wykonywanie decyzji administracyjnych z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami, np. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- instrumenty finansowe:
  - finansowanie wszelkich prac przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy;
  - udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach;
  - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje.
- instrumenty społeczne:
  - prowadzenie działań z zakresu współpracy i współdziałania z właścicielami oraz użytkownikami zabytków (władzami kościelnymi i parafiami, osobami fizycznymi oraz spółkami), a także edukacja i informacja odnośnie dziedzictwa kulturowego Gminy Błażowa;
  - edukacja kulturowa.
- instrumenty koordynacji:
  - realizacja projektów i programów miasta, dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego miasta;
  - realizacja poprzez monitoring stanu środowiska kulturowego.
- instrumenty kontrolne:
  - aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków;
  - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta;
  - analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

8. Źródła finansowania Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Miasta i Gminy Błażowa

System finansowania ochrony zabytków w Polsce tworzą rozwiązania prawne zawarte w kilku aktach prawnych. W najszerszym zakresie zasady finansowania zabytków reguluje *ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Zgodnie z prawem opieka nad zabytkiem sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza. Opieka ta polega m.in. na zapewnieniu warunków do: prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie, dokumentowania zabytku, popularyzacji wiedzy o nim. Finansowanie tych działań także jest obowiązkiem podmiotu posiadającego tytuł prawny do zabytku (niezależnie czy jest to podmiot prywatny, wyznaniowy, samorządowy czy państwowy). Wspieraniem w realizacji tych zadań mogą być środki publiczne przekazywane w formie dotacji celowej, udzielanej na wnioski właściciela zabytku, użytkownika lub osób przez nie upoważnionych. *Ustawa o ochronie zabytków...* określa zasady udzielania dotacji przez ministra i wojewódzkich konserwatorów zabytków. Oprócz wyszczególnienia działań przy zabytku, na które dotacja może być udzielona, przyjęto zasadę, że dotacja może być przyznana w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac. Wyższe dofinansowanie, udzielane nawet do 100% koniecznych nakładów jest możliwe w następujących sytuacjach: jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia prac złożonych pod względem technologicznym oraz, jeżeli stan zachowania zabytku, wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Dotacje udzielane przez ministra i wojewódzkich konserwatorów zabytków mogą być udzielane na szereg działań przy zabytkowych obiektach wpisanych do rejestru zabytków, niezbędnych dla zachowania i poprawy stanu technicznego oraz substancji zabytkowej obiektu. Do najważniejszych prac i działań należą: techniczne i konserwatorskie ekspertyzy, konserwatorskie lub architektoniczne badania i dokumentacje, opracowania programów prac konserwatorskich i restauratorskich, projekty budowlane, zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich częściowe odtworzenie, odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności; uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej, zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Poza programami MKiDN oraz dotacjami udzielanymi przez WKZ, tzw. środki pomocowe z budżetu państwa na działania przy zabytkach pochodzić mogą z: Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

Ponadto dotacje na działania przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków udzielane są przez organy stanowiące jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty województwa) na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Od 1 stycznia 2018 r. weszły w życie przepisy *ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na których podstawie utworzony został Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków jako państwowy fundusz celowy. Głównymi wpływami Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków są administracyjne kary pieniężne nakładane w wypadkach, które dotychczas stanowiły wykroczenia. Są to środki z administracyjnych kar, które nakładane mogą być w ściśle określonych przypadkach. Karom pieniężnym podlegać mogą osoby, które bez pozwolenia wojewódzkiego

konserwatora zabytków (lub niezgodnie z zakresem lub warunkami określonymi w pozwoleniu wojewódzkiego konserwatora zabytków) wykonują np.: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru, roboty budowlane w otoczeniu zabytku; prowadzą badania konserwatorskie archeologiczne lub architektoniczne przy zabytku wpisanym do rejestru. Kara pieniężna może być również nałożona za niewykonywanie zaleceń pokontrolnych. Kary pieniężne, nakładane są przez organy ochrony zabytków. Wpływami do Funduszu mogą też być nawiązki zasądzane przez sąd w sprawach przestępstw zniszczenia lub uszkodzenia zabytku. Przed nowelizacją ustawy, grzywny za popełnienie wykroczenia trafiały do ogólnego budżetu państwa. Obecnie dysponentem nowo utworzonego Funduszu jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Środki, które zostaną zgromadzone na koncie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków mają być w pierwszej kolejności przeznaczane na ratowanie zabytków zagrożonych, zniszczonych lub uszkodzonych.

L.p.	Źródło finansowania	Cel i przedmiot finansowania
BUDŻET PAŃSTWA		
1.	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	<p>- Ochrona zabytków</p> <p>Program finansowany jest ze środków przyznawanych na podstawie Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 16.08. 2017 r. w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. poz. 1674). Strategicznym celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.</p> <p>Kluczowe dla realizacji celów programu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach programu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. Duży nacisk kładziony jest na dofinansowanie prac przy obiektach najbardziej zagrożonych oraz zabytkach najcenniejszych - wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznanych za Pomniki Historii oraz tych, posiadających wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Istotnym celem programu jest również zwrócenie uwagi na obiekty, mające szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego - zarówno w kontekście ogólnoswiatowym, jak lokalnym, gdzie pełnią ważną rolę nośnika historii i tradycji. W najbliższych latach wśród dofinansowanych projektów szczególne znaczenie będą ogrywały te, dotyczące obiektów pełniących obecnie lub w przyszłości funkcje</p>

		<p>kulturalne. Istotnym celem programu jest poprawa stanu instytucji kultury mieszczących się w zabytkowych siedzibach, których remonty ze względu na intensywność użytkowania są szczególnie potrzebne. Skromne środki jakimi dysponują jednostki samorządu terytorialnego a także samorządowe instytucje kultury często nie pozwalają na przeprowadzenie kompleksowych prac, co z kolei oznacza postępującą degradację zabytkowej substancji i wymaga większego niż dotychczas wsparcia ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. O dofinansowanie w ramach programu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie. O dofinansowanie w ramach programu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.)</p> <p><u>- Kultura Ludowa i tradycyjna</u></p> <p>Strategicznym celem programu jest wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim (oraz narodowym), które występują zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich. Dofinansowane będą przedsięwzięcia związane ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych ich elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania, w tym odnoszących się także do kultur mniejszości narodowych i etnicznych oraz tradycji środowiskowych. Szczególny nacisk w programie zostaje położony na projekty kompleksowe, integrujące zarówno nadawców - twórców depozytariuszy i nosicieli treści kultury wywodzących się ze społeczności lokalnych i regionalnych oraz profesjonalistów i znawców w swoich dziedzinach, jak i odbiorców (indywidualnych i zbiorowych). Istotne jest rejestrowanie, dokumentowanie i archiwizowanie materialnych i niematerialnych przejawów kultur tradycyjnych; tworzenie odpowiednich metod i narzędzi służących ich ochronie i upowszechnianiu; wypracowywanie i dzielenie się dobrymi praktykami oraz nawiązywanie interdyscyplinarnych i międzyśrodowiskowych kontaktów; wykorzystywanie wszelkich form i sposobów promocji podejmowanych działań, w tym tworzenie ogólnodostępnych repozytoriów związanych z zasobami kultur tradycyjnych i ich transformacjami. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury (z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego); organizacje pozarządowe; podmioty prowadzące działalność gospodarczą; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.</p> <p><u>- Ochrona zabytków archeologicznych</u></p> <p>Strategicznym celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru</p>
--	--	--

		<p>zadań, obejmujących niedestrukcyjne rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację przeprowadzonych badań archeologicznych.</p> <p>Zadaniem programu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także opracowanie i publikacja ich wyników. W obu grupach zadań na wsparcie mogą liczyć przede wszystkim projekty, które zakładają prowadzenie badań na obszarach (lub w dziedzinach) niewystarczająco rozpoznanych lub upowszechnionych, promujących nowe kierunki badawcze, a także opracowanie i publikację wyników badań archeologicznych, zwłaszcza zakończonych przed 2010 r.</p> <p>O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury, państwowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, publiczne uczelnie akademickie, niepubliczne uczelnie akademickie, podmioty prowadzące działalność gospodarczą.</p> <p><u>-Kolekcje muzealne</u></p> <p>Strategicznym celem programu jest wspieranie działalności muzeów poprzez tworzenie oraz systematyczne wzbogacanie zbiorów i kolekcji o randze narodowej i regionalnej. Program ma za zadanie utrwalanie wysokich standardów w zakresie opracowywania, przechowywania, konserwowania i popularyzowania obiektów i kolekcji muzealnych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się państwowe i samorządowe instytucje kultury, będące muzeami wpisanymi do Państwowego Rejestru Muzeów.</p> <p><u>- Wspieranie działań muzealnych</u></p> <p>Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego: samorządowe instytucje kultury - z wyjątkiem instytucji współprowadzonych przez ministra i jednostki samorządu terytorialnego; organizacje pozarządowe; kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawem.</p> <p><u>- Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju</u></p> <p>Strategicznym celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości. Program ma za zadanie stworzenie możliwości sprzyjających otoczeniu tych miejsc stałą i stabilną opieką, polegającą w szczególności na zapewnieniu warunków: naukowego badania i dokumentowania miejsca pamięci oraz wydarzeń i osób z nim związanych; prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy miejscu pamięci; zabezpieczenia i utrzymania miejsca pamięci oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie; korzystania z miejsca pamięci w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości i autentyzmu;</p>
--	--	---

		<p>popularyzowania i upowszechniania wiedzy o miejscu pamięci oraz jego znaczeniu dla historii, dziedzictwa i tożsamości narodowej.</p> <p>- <u>Kultura dostępna</u></p> <p>Celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej. Działania te powinny służyć osiągnięciu realnych, systemowych i długofalowych efektów w niwelowaniu barier w dostępie do kultury w wymiarach: przestrzennym, ekonomicznym, społeczno-mentalnym i kompetencyjnym ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z miejscowości pozbawionych bezpośredniego dostępu do narodowych zasobów dóbr kultury, instytucji kultury oraz instytucji artystycznych. O dofinansowanie w ramach programu ubiegać się mogą m.in. następujące podmioty prawa polskiego: państwowe instytucje kultury; samorządowe instytucje kultury; jednostki samorządu terytorialnego wyłącznie jako organy prowadzące publiczne szkoły artystyczne, w przypadku szkół nieprowadzących samodzielnej księgowości; organizacje po</p> <p>- <u>Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego</u></p> <p>Strategicznym celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań, które ubiegają się o współfinansowanie w ramach programów europejskich. Katalog działań realizujących cele programu, obejmuje zarówno działania inwestycyjne, jak i tzw. projekty „miękkie”, realizujące najistotniejsze dla rozwoju kultury cele artystyczne i edukacyjne.</p>
2.	Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków	<p>Środki finansowe z budżetu państwa, z części, której dysponentem jest wojewoda, przeznaczone na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie województwa podkarpackiego. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie:</p> <p>nakładów koniecznych na wykonanie ww. prac, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji lub w roku następującym po roku złożenia tego wniosku - dotacja na prace planowane,</p> <p>nakładów koniecznych na wykonanie ww. prac, które zostały przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji - refundacja</p> <p>Od 2016 r. podstawowymi kryteriami rozdziału środków były:</p> <p><i>wartość historyczna i artystyczna obiektu, z najważniejszym kryterium - okresem powstania (największą ilość punktów posiadają obiekty najstarsze)</i></p> <p><i>wartość obiektu w krajobrazie kulturowym, to jest znaczenie obiektu w przestrzeni miejskiej (zespole urbanistycznym) lub wiejskiej, a w odniesieniu do zabytków ruchomych we wnętrzu konieczność kontynuacji lub zakończenia prac - preferowane były</i></p>

		<p>prace przy realizacjach rozpoczętych w latach ubiegłych, szczególnie możliwość ich zakończenia</p> <p>stan zachowania zabytku - stan katastrofalny lub istotne zagrożenie traktuje się priorytetowo</p> <p>– przygotowanie zabytku do podjęcia przy nim prac konserwatorskich i zaangażowanie właściciela obiektu w ten proces; m.in. wysokość deklarowanego procentowego udziału środków własnych.</p> <p>O dotację wystąpić może osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru zabytków albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% nakładów, a w wyjątkowych przypadkach do 100% (jeśli zabytek posiada wyjątkową wartość, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, lub jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac.</p>
3.	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny	<p>Dotacje z Funduszu Kościelnego udzielane są na konserwację i remonty obiektów sakralnych i kościelnych o wartości zabytkowej, w znaczeniu nadanym przez aktualne ustawodawstwo bądź orzecznictwo. Dotacje udzielane są na remonty i prace konserwatorskie zabytkowych obiektów sakralnych (w szczególności: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie z Funduszu Kościelnego remontu ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (takich jak np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (takich jak np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Z Funduszu Kościelnego nie finansuje się co do zasady prac dotyczących otoczenia obiektu (takich jak np.: chodniki, ogrodzenia, trawniki).</p> <p>Fundusz ten, stosownie do zasady równouprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych wyrażonej w art. 25 ust 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., działa na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych, posiadających uregulowany status prawny w Rzeczypospolitej Polskiej.</p>
4.	Państwowy Fundusz Rehabilitacji osób Niepełnosprawnych	<p>Dotacje udzielane są na likwidację barier architektonicznych (w tym w obiektach zabytkowych) oraz na organizację spotkań, imprez, ulgi w muzeach itp. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków są właściciele obiektu wymagającego likwidacji barier. Dotacja może być udzielona w wysokości do 50% wartości dla podmiotu, który nie jest przedsiębiorcą oraz do 30% wartości dla przedsiębiorcy.</p>

WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE /SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO/	
5.	<p>Z budżetu Województwa Podkarpackiego mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku ruchomym lub nieruchomym, zwane dalej dotacjami, jeżeli zabytek ten spełnia łącznie następujące kryteria:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) znajduje się na terenie Województwa Podkarpackiego, 2) jest udostępniany publicznie do celów niekomercyjnych, 3) nie jest wyłączony do użytku prywatnego, 4) posiada istotne znaczenie historyczne, sakralne, artystyczne lub kulturowe, 5) jest wpisany do rejestru zabytków. <p>Szczegółowe informacje o zasadach i kryteriach przyznawania dotacji zawarte są w załączniku do uchwały Sejmiku Województwa Podkarpackiego dostępnym na stronie internetowej http://www.kultura.wrotapodkarpackie.pl/images/do/17/dotacje/zalacznik_XV11_285_12.pdf</p>
SAMORZĄD GMINY BŁĄŻOWA	
6.	<p>Z budżetu samorządu gminy Błażowa mogą być udzielane dotacje celowe na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytków wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli zabytek ten spełnia łącznie następujące kryteria:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) znajduje się na stałe na obszarze gminy Błażowa, 2) posiada istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub kulturowe dla mieszkańców gminy Błażowa, 3) jest wpisany do rejestru zabytków. <p>Dotacja na prace lub roboty budowlane przy zabytku może finansować nakłady obejmujące:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich, 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych, 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich, 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego, 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrza, 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku, 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki, 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności, 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic,

<p>zewnątrznych odrzwi i drzwi, więź by dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych,</p> <p>12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,</p> <p>13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej,</p> <p>14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomości o własnych formach krajobrazowych,</p> <p>15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parki lub ogrodu,</p> <p>16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15,</p> <p>17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.</p> <p>Szczegółowe informacje przyznawania dotacji zawarte są w uchwale Nr V/25/2011 Rady Miasta Łańcuta z dnia 24 lutego 2011 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji z budżetu Miasta Łańcuta na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego z 2011 r. Nr 38, poz. 805)</p>

Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakimi są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa oraz budżetów samorządów, finansowanie ochrony zabytków odbywa się również przy znaczącym udziale funduszy pochodzących z Unii Europejskiej.

ANEKSY

Aneks nr 1 Wykaz zabytków architektury i budownictwa miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

Aneks nr 2 Wykaz stanowisk archeologicznych miasta i gminy Błażowa znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków

Aneks nr 1.

EWIDENCJA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA MIASTA I GMINY BŁAŻOWA

L.p.	Miejscowość	Obiekt	Adres - współrzędne	Material	Datowanie	Rejestr zabytków	Uwagi	Nr karty w GEZ
1.	BIAŁKA	Układ urbanistyczny			1429 r. – XIX			2
2.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 220 (d. nr 25)	mur.	1880 r.			1
3.	BIAŁKA	Kapliczka	obok domu nr 228 (d. nr 167)	mur.	XIX/XX w.			3
4.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka		mur.	1906 r.		remont	4
5.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka	przy granicy z Wołą Kąkolowską (obok domu nr 97)	mur.	ok. 1930 r.		odnowiona	5
6.	BIAŁKA przys. Podlas	Kapliczka	przy granicy z Wołą Kąkolowską (obok domu nr 97) 49°51'42.6"N 22°01'52.3"E	mur.	ok. 1930 r.		Funkcja kultowa, odnowione tynki.	5/a
7.	BIAŁKA	Dom	nr 10 (d. nr 7)	drewn.	l. 20 XX w.		Obiekt nieużytkowany.	6
8.	BIAŁKA	Dom	nr 45 (d. nr 36)	drewn.	pocz. XX w.			7
9.	BIAŁKA	Dom	nr 44 (d. nr 37)	drewn.	1905 r.			8
10.	BIAŁKA	Dom	nr 48 (d. nr 38)	drewn.	1908 r.		zmiana dachu, obiekt nieużytkowany Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	9
11.	BIAŁKA	Dom	nr 48 (d. nr 38) 49°52'09.6"N 22°02'44.1"E	drewn.	1908 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna, obiekt nie istnieje	9/a
12.	BIAŁKA	Dom	nr 77 (d. nr 62)	drewn.	pocz. XX w.			10
13.	BIAŁKA	Dom	nr 76 (d. nr 62) 49°51'29.3"N 22°01'55.3"E	drewn.	pocz. XX w.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna, obiekt nieużytkowany. Poprzednio zły adres.	10/a
14.	BIAŁKA	Dom	nr 203 (s. nr 153)	drewn.	pocz. XX w.		Przeznaczony do rozbiórki. Karta wyłączona zarządzeniem nr 189/2020 Burmistrza Błażowej z dnia 12.10.2020 r.	11
15.	BŁAŻOWA	Układ urbanistyczny			XVIII– po 1911		wkomponowany w układ przestrzenny wsi średniowiecznej XIV w.	354
16.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - kościół		mur.	1896 - 1900 r.	A – 109 z dnia 17.12. 2004	arch. Jan Sas - Zubrzycki, remont. 1907, 1965 r.	176

17.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - wikarówka	ul. Armii Krajowej 1	mur.	1907 r.		ob. plebania	177
18.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - krzyż na kam. cokole		żel.	k. XIX w.			178
19.	BŁAŻOWA	Krzyż na kam. cokole – w zespole kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina, ob. cokół	49°53'06.2"N 22°06'02.8"E	żel.	k. XIX w.		Funkcja kultowa. Brak krzyża.	178/a
20.	BŁAŻOWA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Marcina - starodrzew						179
21.	BŁAŻOWA	Kaplicza na starym cmentarzu		mur.	1904 r.	A-108 z dnia 17.12.2004	wg miejscowych przekazów proj. arch. Jan Sas – Zubrzycki	180
22.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Lutaka 6	mur.	1927 r.		w otoczeniu 2 lip, fund. i bud. Józef Rybka	333
23.	BŁAŻOWA	Kapliczka	ul. Rzeczna 3	mur.	pocz. XX w.			324
24.	BŁAŻOWA	Krzyż	ul. Armii Krajowej	żel.	pocz. XX w.			181
25.	BŁAŻOWA	Pomnik Władysława Jagiełły	Rynek	kam.	ok. 1910 r.			182
26.	BŁAŻOWA	Szkoła ob. Internat	ul. Armii Krajowej	mur.	1910 r.		Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	183
27.	BŁAŻOWA	d. Szkoła	ul. Armii Krajowej 49°53'13.8"N 22°06'02.5"E	mur.	1910 r.		Zmiana właściciela. Obiekt nie istnieje	183/a
28.	BŁAŻOWA	Szkoła tkacka ob. dom	ul. Lutaka 3	drewn.	ok. 1870 r.		wraz z tkalnią i starodrzewiem, remontowana	331
29.	BŁAŻOWA	Szpital ubogich	ul. Armii Krajowej 8	drewn.	ok. 1880 r.		fund. ks. B. Markiewicz, remontowany	184
30.	BŁAŻOWA	Szpital ubogich, ob. dom	ul. Armii Krajowej 12 49°53'11.4"N 22°06'06.9"E	drewn.	ok. 1880 r.		Funkcja mieszkalna. Fund. ks. B. Markiewicz. Po remoncie. Poprzednio podany zły adres.	184/a
31.	BŁAŻOWA	Dawny Zajazd	ul. 3 Maja 2	mur.	przed 1851 r.		zap. przebud. po 1907 r., wielokrotnie remontowany, ostatnio 1998 r.	326
32.	BŁAŻOWA	Zespół dworski - dwór	ul. Myśliwska 16	mur.	XVIII/XIX w.	A - 927 31.05. 1975	remont. 2 poł. XIX w przebud. 1978 r. obiekt posiada kartę ewidencyjną	185
33.	BŁAŻOWA	Zespół dworski - park			XVIII/XIX w.		przekształcony 3 ćw. XIX w.	186

34.	BŁAŻOWA	Park w zespole dworskim	49°53'32.3"N 22°06'03.4"E		XVIII/XIX w.		Przekształcony 3 ćw. XIX w. Funkcja rekreacyjno-wypoczynkowa.	186/a
35.	BŁAŻOWA	Zespół dworski –stawy			XIX		Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	187
36.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Armii Krajowej 4	drewn.	przed 1918			188
37.	BŁAŻOWA	Dom	ul. ks. B. Markiewicza 4 49°53'12.0"N 22°06'06.2"E	drewn.	przed 1918		Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany. Poprzednio podany zły adres.	188/a
38.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 2	mur.	l. 20 XX w.			189
39.	BŁAŻOWA	Kamienica	ul. Jagiellońska nr 2 49°53'03.3"N 22°06'03.4"E	mur.	l. 20 XX w.		Zmiana właściciela. Po remoncie. Funkcja mieszkalna.	189/a
40.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 4	mur.	l. 20 XX w.			190
41.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 6	mur.	l. 20 XX w.			191
42.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Jagiellońska nr 14	mur.	ok. 1936 r.			192
43.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Kręta nr 1	drewn.	pocz. XX w.			193
44.	BŁAŻOWA	Zespół 6 piwnic	ul. Kręta	mur. - ziem.	4 ćw. XIX w.			194
45.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Kwiatkowskiego 1	drewn.	po 1910 r.		Nieużytkowany	329
46.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 6	drewn.	l. 30 XX w.			332
47.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 6 49°53'11.5"N 22°06'09.7"E	drewn.	l. 30 XX w.		Funkcja mieszkalna. Po remoncie.	332/a
48.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 9a	mur.	ok. 1910 r.			330
49.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 18	drewn.	1936 r.			334
50.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Lutaka nr 18 49°53'07.0"N 22°06'09.7"E	drewn.	1936 r.		Funkcja mieszkalna. Po remoncie	334/a
51.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 1	mur.	przed 1851 r.		przebud. po 1907 r., remontowany	195
52.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 3	mur.	ok. 1910 r.			196
53.	BŁAŻOWA	Kamienica	ul. 3 Maja nr 3 49°53'00.6"N 22°05'59.3"E	mur.	ok. 1910 r.		Funkcja mieszkalno-usługowa. Zmiana właściciela. Po remoncie.	196/a
54.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 4	mur.	po 1907 r.			197
55.	BŁAŻOWA	Bank, ob. restauracja	ul. 3 Maja nr 4 49°53'00.7"N 22°05'58.7"E	mur.	po 1907 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalno-usługowa. Obiekt użytkowany.	197/a
56.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 5	mur.	ok. 1920 r.			198
57.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 7	mur.	ok. 1910 r.			199

58.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 8	mur.	po 1911 r.		200
59.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 8 49°53'00.0"N 22°05'58.0"E	mur.	po 1911 r.	Obiekt nieużytkowany.	200/a
60.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 9	mur.	ok. 1910 r.		201
61.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 10	mur.	po 19107 r.		202
62.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 11	mur.	ok. 1910 r.		203
63.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 12	mur.	po 1907 r.		204
64.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 14	mur.	po 1907 r.		205
65.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 16	mur.	po 1907 r.		206
66.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 17	mur.	ok. 1910 r.	Nieużytkowany	207
67.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 17 49°52'57.3"N 22°05'56.6"E	mur.	ok. 1910 r.	Zmiana właściciela. Nieużytkowany. W trakcie remontu.	207/a
68.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 22	mur.	po 1907 r.		208
69.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 23	mur.	po 1907 r.		209
70.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 24	mur.	po 1907 r.		210
71.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 24 49°52'57.5"N 22°05'55.8"E	mur.	po 1907 r.	Po termomodernizacji. Rodzaj użytkowania: kultura	210/a
72.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 32	mur.	po 1911 r.		211
73.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 33	mur.	po 1911 r.		212
74.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 34	mur.	ok. 1907 r.		213
75.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 35	mur.	po 1911 r.		214
76.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 36	mur.	ok. 1911 r.		215
77.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 36 49°52'55.5"N 22°05'52.3"E	mur.	ok. 1911 r.	Zmiana właściciela. Rodzaj użytkowania: mieszkalno-usługowy.	215/a
78.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 38	mur.	po 1907 r.		216
79.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 40	mur.	ok. 1911 r.		217
80.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 41	mur.	po 1911 r.		218
81.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 42	mur.	ok. 1907 r.		219
82.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 44	mur.	ok. 1907 r.		220
83.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 46	mur.	ok. 1911 r.		221
84.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 47	mur.	ok. 1910 r.		222
85.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 49	mur.	ok. 1910 r.		223
86.	BŁAŻOWA	Dom	ul. 3 Maja nr 51	mur.	po 1907 r.	Remont 2001	224
87.	BŁAŻOWA	Karczma z kapliczką szafkową w elewacji fr.	ul. 3 Maja	drewn.	k. XIX w.	nast. sklep, obecnie nie użytkowana, remont	138

88.	BŁAŻOWA	Zespół młyn z domem	ul. Młynarska 1	mur.	po 1910 r.		225
89.	BŁAŻOWA	Zespół młyn z domem	ul. Młynarska 1 49°53'05.4"N 22°05'40.5"E	mur.	po 1910 r.	Funkcja mieszkalno-usługowa. Obiekt nieużytkowany. Stan zachowania zły.	225/a
90.	BŁAŻOWA	Zespół młyna - domek letni	ul. Młynarska 1	drewn.	ok. 1925 r.		226
91.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Polna 7	drewn.	ok. 1920 r.	remont. 1988 r.	227
92.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 3	drewn.	ok. 1920 r.	d. ul. Polna 2	234
93.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 9	drewn.	ok. 1910 r.	Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	228
94.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Pułaskiego 9 49°53'03.33"N 22°05'38.18"E	drewn.	ok. 1910 r.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje.	228/a
95.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 1	mur.	ok. 1910 r.		229
96.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 1 49°53'01.2"N 22°06'02.7"E	mur.	ok. 1910 r.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Po remoncie	229/a
97.	BŁAŻOWA		ul. Piłsudskiego nr 3	mur.	ok. 1910 r.		230
98.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 3 49°53'01.0"N 22°06'03.1"E	mur.	ok. 1910 r.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Po remoncie	230/a
99.	BŁAŻOWA	Dom / po II wojnie św. szpital	ul. Piłsudskiego nr 2 (d. Nr 4)	mur.	przed 1852 r.	zap. remont po 1907 całkowita przebudowa z zatraceniem cech stylowych 1997 – 1998r.	231
100.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 5	mur.	ok. 1910 r.		232
101.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 5 49°53'00.9"N 22°06'04.0"E	mur.	ok. 1910 r.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Po remoncie	232/a
102.	BŁAŻOWA	Dom	ul. Piłsudskiego nr 7	mur.	ok. 1910 r.		233
103.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 2	mur.	1907 - 1911 r.		235
104.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 3	mur.	1907 - 1911 r.		236
105.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Jana Pawła II (Wolności, Rynek) nr 3 49°53'03.2"N 22°05'59.7"E	mur.	1907 - 1911 r.	Funkcja mieszkalno-usługowa.	236/a
106.	BŁAŻOWA	Dom	Pl. Wolności (Rynek) nr 4	mur.	1907 - 1911 r.		237
107.	BŁAŻOWA		Pl. Wolności (Rynek) nr 5	mur.	1907 - 1911 r.	W części nadbudowany	238

108.	BŁAŻOWA	Cmentarz stary				1 poł. XIX w.	A-108 17.12. 2004	ze starodrzewiem, obecnie nieczynny	239
109.	BŁAŻOWA	Cmentarz parafialny				przed 1851 r.		z drewnianą kostnicą i starodrzewiem. Funkcja gospodarza Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	335
110.	BŁAŻOWA	Kostnica obiekt na terenie cmentarza parafialnego	49°53'14.1"N 22°06'27.3"E			koniec XIX w.		Obiekt nie istnieje	335/a
111.	BŁAŻOWA	Cmentarz żydowski - kirkut				po poł. XVIII		w przysiółku Stanik	328
112.	BŁAŻOWA DOLNA	Układ przestrzenny				przed 1412 – XIX w.		do 1970 r. integralna część z miastem Błażowa i wsią Błażowa Górna	355
113.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Staniki	Kapliczka	obok domu nr 25	mur.		pocz. XX w.		Fund. Bator	133
114.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Walantówka	Kaplica	za domem nr 14	mur.		zap. po 1862 r.		fund. Tomasz Szczygiel, w otoczeniu drzew	156
115.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 108	mur.		1928 r.		fund. Franciszka i Katarzyny Bęben	157
116.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	naprzeciw szkoły	mur.		ok. 1920 r.		przy mostku obok domu nr 194	158
117.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 11	mur.		l. 20 XX w.			356
118.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 529	mur.		pocz. XX w.			159
119.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Mokłuczka	Kapliczka	obok domu nr 611	mur.		l. 20 XX w.			160
120.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 175	mur.		1938 r.			161
121.	BŁAŻOWA DOLNA przys. Staniki	Kapliczka		mur.		pocz. XX w.		fund. Bator	133
122.	BŁAŻOWA DOLNA	Zespół gospodarczy – młyn parowy	Obok mleczarni	mur.		ok. 1920 r.		Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	166
123.	BŁAŻOWA DOLNA	Zespół gospodarczy – młyn parowy	Obok mleczarni 49°54'11.1"N 22°05'50.2"E	mur.		ok. 1920 r.		Obiekt nie istnieje	166/a

124.	BŁAŻOWA DOLNA	Kapliczka	obok domu nr 525	km.	kon. XIX w.		167
125.	BŁAŻOWA DOLNA	Krzyż	naprzeciw domu nr 147	kam.	1862 r.	fund. Tomasz Szczygieł i jego żona z Kąkolówki	162
126.	BŁAŻOWA DOLNA	Karczma		mur.	ok. poł. XIX w.	przebud., nieużytkowany	163
127.	BŁAŻOWA DOLNA	Karczma	nr 195 49°54'09.8"N 22°05'47.6"E	mur.	ok. poł. XIX w.	Zmiana właściciela. Obiekt nieużytkowany. Funkcja usługowa.	163/a
128.	BŁAŻOWA DOLNA	Mleczarnia		ceg.	ok. 1920 r.	obok młyna	168
129.	BŁAŻOWA DOLNA	Dom	nr 383	drewn.	4 ćw. XIX w.	przebud. dachu 1988, nie użytkowany	164
130.	BŁAŻOWA DOLNA	Dom	nr 383 49°54'15.6"N 22°05'52.0"E	drewn.	4 ćw. XIX w.	Zmiana właściciela. Obiekt nieużytkowany.	164/a
131.	BŁAŻOWA DOLNA	Dom	nr 384 (d. nr 215)	drewn.	ok. poł. XIX w.	Nie użytkowany	165
132.	BŁAŻOWA GÓRNA	układ przestrzenny wsi			przed 1412 r	do 1970 r. integralna część z miastem	362
133.	BŁAŻOWA GÓRNA przys. Wilczak Błażowski	Kaplica		mur.	zap. pocz. XX	rozbud. 1988 r.	132
134.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 128	mur.	l. 20 XX w.		134
135.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 168	mur.	k. XIX w.		135
136.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 251	mur.	k. XIX w.	Wzniesiona przez Filipa Grabosia	136
137.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	obok domu nr 275 (d. nr 150)	mur.	przed 1851 r.		137
138.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka	na przeciw domu nr 291	drewn.	pocz. XX w.		150
139.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka		cegl.	ok. 1910 r.	Przy dawnej ścieżce, przy rzece, z Błażowej do Kąkolówki	151
140.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka szafkowa		drewn.	l. 20 XX w.	Przy drodze z Błażowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	154
141.	BŁAŻOWA GÓRNA	Kapliczka szafkowa		drewn.	l. 20 XX w.	Na akacji przy drodze z Błażowej do Kąkolówki Folwark zw. „Mały Gościniec”	155

142.	BLAŻOWA GÓRNA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.		Przy drodze na Wilczak	327
143.	BLAŻOWA GÓRNA	Zagroda - dom	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	1910 r.		zmiana strzechy na eternit l. 60 XX w.	139
144.	BLAŻOWA GÓRNA	- stajnia z stodołą	nr 212 (d. nr 116)	drewn.	l. 20 XIX w.		zmiana dachówki na blachę w cz. pld. 2001	140
145.	BLAŻOWA GÓRNA	Stodoła	nr 214	drewn.	l. 30 XX w.			149
146.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 113	drewn.	pocz. XX w.		obecnie nie użytkowany Karta wyłączone zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	141
147.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 113 49°52'23.1"N 22°04'42.7"E	drewn.	pocz. XX w.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	141/a
148.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 115	drewn.	1881 r.		zmienione pokrycie dachu	142
149.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 129	drewn.	l. 20 XX w.			153
150.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 129 49°52'26.8"N 22°04'25.6"E	drewn.	l. 20 XX w.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna, obiekt nieużytkowany	153/a
151.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 134 (d. nr 78)	drewn.	ok. 1910 r.		Zmienione pokrycie dachu	143
152.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 156 (d. nr 92)	drewn.	1860 r.		remont 1980 r., zmienione pokrycie dachu	144
153.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 192 (d. nr 113)	drewn.	pocz. XIX w.			
154.	BLAŻOWA GÓRNA	Stara szkoła, ob. funkcja mieszkalna	nr 251	drewn.	l. 40 XX w.		obecnie użytkowany przez Janinę Pałac	152
155.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 286 (d. nr 143)	drewn.	4 ćw. XIX w.		Nie użytkowany Karta wyłączone zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	146
156.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 286 (d. nr 143) 49°52'33.5"N 22°04'34.9"E	drewn.	4 ćw. XIX w.		Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	146/a
157.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 282	drewn.	4 ćw. XIX w.		zmieniony dach	147
158.	BLAŻOWA GÓRNA	Dom	nr 306 (d. nr 157)	drewn.	1931 r.		Nie użytkowany, wzniesiony przez Franciszka Batora	148

159.	BŁĄŻOWA GÓRNA	Dom	Nr 798	drewn.	pocz XX w.		W 2001 r. pokryty blachą	145
160.	FUTOMA	układ przestrzenny wsi			1436 r. – XIX			357
161.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - kościół		mur.	1910 - 1921	A – 136 23.12. 2005	proj. Stanisław Majerski z Przemysła	108
162.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - plebania		drewn.	1911 - 1912 r.		zap. proj. Stanisława Majer- skiego z Przemysła	109
163.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła — relikty stawu					Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Bła- żowej z dnia 07.09.2022 r.	110
164.	FUTOMA	RELIKTY STAWU, w zespole kościół parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła, ob. parking	49°51'39.9"N 22°07'56.8"E		pocz. XX w.		Obiekt nie istnieje — obecnie parking.	110/a
165.	FUTOMA	Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Leonarda, Walentego, Michała Anioła - starodrzew						111
166.	FUTOMA	Kapliczka z ogrójcem	w części wsi zw. Dyraki	mur.	1910 r.		fund. Wawrzyniec i Anna Sieńkowie	112
167.	FUTOMA	Kapliczka	na tzw. „Barańcu”	mur.	pocz. XX w.			113
168.	FUTOMA	Kapliczka	przy lesie „Dyraki”, na grani- cy z Piątkową	mur.	ok. 1925 r.		pierwotnie z figurą Św. Anto- niego, fund. Józef Drewniak z Rodziną	114
169.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 272	mur.	ok. 1920 r.		w części wsi zw. „Szajerów- ka”, fund. żona Walentego Maciołka	115
170.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 29	mur.	1 poł. XIX w.		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	89

171.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 29 49°51'57.0"N 22°07'42.5"E	mur.	1 poł. XIX w.		Funkcja kultowa. Po generalnym remoncie, całkowicie przebudowana, zachowana XIX wieczna figura św. Jana Nepomucena.	89/a
172.	FUTOMA	Kapliczka	Obok domu nr 200, koło mleczarni	mur.	l. 20 XX w.		fundowana przez Antoniego Drewniaka	124
173.	FUTOMA	Kapliczka	Obok domu nr 200 49°51'16.8"N 22°08'07.1"E	mur.	l. 20 XX w.		Funkcja kultowa. Fundowana przez Antoniego Drewniaka, po remoncie	124/a
174.	FUTOMA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 230	mur.	pocz. XX w.		odbud. na wzór pierwotnej, zniszczonej i przeniesiona z nad potoku w 1965 r.	116
175.	FUTOMA	Kapliczka	w pobliżu domu nr 484	mur.	pocz. XX w.			117
176.	FUTOMA	Kapliczka słupowa		mur.	pocz. XX w.			118
177.	FUTOMA	Kapliczka szafkowa	na gruszy	drewn.	zap. l. 30 XX w.		zap. wyk. Leonard Rząsa	119
178.	FUTOMA	Kapliczka		mur.	1 poł. XIX w.		przy starej drodze do kościoła, fund. Wojciech Dziepak	121
179.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 614, przy drodze do Łęgu	cegl.	1930 r.		Fund. Władysław Wyskiel	95
180.	FUTOMA	Kapliczka	obok domu nr 660	mur.	1913 - 1915 r.			90
181.	FUTOMA	Kapliczka	w polach na tzw. „Działach”	mur.	pocz. XX w.		Wybudowana przez Kazimierza Rybkę, odbud. ok. 1950 r.	91
182.	FUTOMA	Kapliczka słupowa I	przy tzw. „Piekielnej Drodze” z Błażowej do Ujazdów	mur.	1910 r.		w otoczeniu drzew, fund. Jan Legięć	92
183.	FUTOMA	Kapliczka słupowa II	przy tzw. „Piekielnej Drodze”	mur.	ok. 1920 r.		w otoczeniu drzew Karta wyłączonej z zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	79
184.	FUTOMA	Kapliczka	Przysiółek przy tzw. „Piekielnej Drodze” 49°51'53.6"N 22°05'53.1"E	mur.	ok. 1920 r.		Funkcja kultowa. Obiekt nie istnieje	79/a
185.	FUTOMA przys. Mójka	Kapliczka	Obok domu 389	mur.	ok. 1950 r.		fund. w miejscu zastrzelenia człowieka	93
186.	FUTOMA	Figura Św. Wojciecha	w pobliżu kościoła	kam.	1912 r.		fund. Wojciech Panek	94
187.	FUTOMA	Figura Serca Pana Jezusa	przy głównej drodze, w pobliżu kościoła	kam.	1919 r.		fund. Wawrzyniec i Anna Sieńkowie	123
188.	FUTOMA	Figura Chrystusa Zmartwychwstałego	na końcu wsi, przy drodze do Ulanicy	kam.	ok. 1908 r.			96

189.	FUTOMA	Kapliczka	Przysiółek Karpaty	mur.	k. XIX w.	fundowana przez Marię Twardy Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	125
190.	FUTOMA	Kapliczka	Przysiółek Karpaty 49°50'34.1"N 22°08'29.6"E	mur.	k. XIX w.	Zmiana właściciela. Funkcja kultowa. Obiekt nie istnieje – w miejsce zabytkowej kapliczki wybudowano nową.	125/a
191.	FUTOMA	Rządcówka	ob. dom nr	drewn.	pocz. XX w.	przebud. l. 30 XX w.	
192.	FUTOMA	Karczma	ob. dom nr 121	mur.	ok. 1910 r.	remontowana	97
193.	FUTOMA	Mleczarnia	Nr 170	mur.	1937 r.	przebud.	98
194.	FUTOMA	Mleczarnia	Nr 170 49°51'16.6"N 22°08'00.2"E	mur.	1937 r.	Funkcja usługowa. Obiekt nieużytkowany – stan zachowania zły.	98/a
195.	FUTOMA	Zagroda - dom	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.		99
196.	FUTOMA	- stajnia	nr 184 ob. 348	drewn.	1921 r.		100
197.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Nieużytkowany Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	358
198.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 205 49°51'14.9"N 22°08'05.1"E	drewn.	pocz. XX w.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna, obiekt nieużytkowany.	358/a
199.	FUTOMA	- stajnia	nr 205	drewn.	pocz. XX w.	Nieużytkowana	359
200.	FUTOMA	- stajnia	nr 205 49°51'15.0"N 22°08'04.7"E	drewn.	pocz. XX w.	Zmiana właściciela. Funkcja gospodarcza, obiekt nie istnieje	359/a
201.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 283 ob. 285	drewn.	1904 r.		102
202.	FUTOMA	- stajnia	nr 283 ob. 285	drewn.			103
203.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 754	drewn.	1939 r.	Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	105
204.	FUTOMA	Zagroda – dom	nr 754 49°52'09.6"N 22°06'50.9"E	drewn.	1939 r.	Obiekt nie istnieje. Błędny numer domu. Właściwy 754	105/a
205.	FUTOMA	Dom	nr 316	drewn.	1939 r.	Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	104
206.	FUTOMA	Dom	nr 316 49°50'57.4"N 22°08'29.1"E	drewn.	1939 r.	Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	104/a

207.	FUTOMA	- stodoła	nr 754	drewn.	1939 r.		Nieużytkowany	106
208.	FUTOMA	Dom	nr 163 ob. Nr 167	drewn.	po 1945 r.		stolarkę wyk. Piotr Szczutko obiekt posiada kartę ewidencyjną	106
209.	FUTOMA	Dom z częścią gospodarczą	nr 294	drewn.	pocz. XX w.		rodzinny dom rzeźbiarza Antoniego Rząsy	107
210.	FUTOMA	Dom	nr 309 (d. nr 170)	drewn.	1937 r.		obiekt posiada kartę ewidencyjną Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	127
211.	FUTOMA	Dom	nr 309 (d. nr 170) 49°50'58.1"N 22°08'28.3"E	drewn.	1937 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	127/a
212.	FUTOMA	Dom	nr 366	drewn.	1924 r.		Zachowana dekoracja snycerska okien Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	101
213.	FUTOMA	Dom	nr 366 49°50'48.2"N 22°08'39.7"E	drewn.	1924 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	101/a
214.	FUTOMA	Dom	Nr 681	drewn. – mur	ok. 1910 r.		Nie użytkowany Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	128
215.	FUTOMA	Dom	Nr 681 49°52'10.6"N 22°07'37.3"E	drewn. – mur	ok. 1910 r.		Trwała ruina	128/a
216.	FUTOMA	Cmentarz parafialny „Stary”			pocz. XIX w.		ze starodrzewem, obecnie niczyzny	129
217.	FUTOMA	Cmentarz parafialny	za kościołem		przed 1851 r.		ze starodrzewem	130
218.	KĄKOLÓWKA	Układ przestrzenny wsi			1429 r. – XIX w.			82
219.	KĄKOLÓWKA	Kaplica mszalna	za szkołą	mur.	po 1851 r.		w otoczeniu pomnikowych lip	57
220.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 79	mur.	ok. 1930 r.			
221.	KĄKOLÓWKA przys. Nowiny	Kapliczka słupowa	obok domu nr 65	mur.	ok. 1920 r.		fund. Józef Bober	58
222.	KĄKOLÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 291 49°50'50.6"N 22°02'44.1"E	mur.	ok. 1920 r.		Funkcja kultowa. Wyremontowana – stan zachowania dobry.	58/a
223.	KĄKOLÓWKA przys. Nawsie	Kapliczka	przy starej drodze, przy rzece	mur.	ok. 1880 r.			71

224.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka słupowa	naprzeciw domu nr 602	mur.	l. 20 XX w.		59
225.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 540	mur.	pocz. XX w.		60
226.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka słupowa	obok ementarza za rzeką	mur.	l. 20 XX w.		61
227.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka słupowa	obok ementarza za rzeką 49°51'23.7"N 22°03'56.8"E	mur.	l. 20 XX w.	Funkcja kultowa. Zły stan zachowania.	61/a
228.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	obok domu nr 84	mur.	po 1945 r.		62
229.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka słupowa	za rzeką, obok domu nr 55	mur.	ok. 1945 r.	w pobliżu kapliczki P. Kulasy, fund. Karolina i Tadeusz Płaza	63
230.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	na początku wsi, koło przystanku autobusowego	mur.	pocz. XX w.		64
231.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	Obok domu nr 13 49°51'58.9"N 22°04'02.5"E	mur.	pocz. XX w.	Funkcja kultowa. Zły stan zachowania.	64/a
232.	KĄKOŁÓWKA przys. Wola Kąkolowska	Kapliczka	obok domu P. Groszka nr 349	mur.	pocz. XX w.	w otoczeniu kasztanowca	65
233.	KĄKOŁÓWKA przys. Nowa Wieś	Kapliczka		mur.	4 ćw. XIX w.	w otoczeniu modrzewi	66
234.	KĄKOŁÓWKA	Krzyż	przy drodze do przysiółka Folwark	drewn.	ok. 1930 r.		67
235.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Kąt lub Ciurok	mur.	pocz. XX w.		72
236.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 37	drew.	l. 20 XX w.		73
237.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 37 49°51'50.9"N 22°03'52.5"E	drew.	l. 20 XX w.	Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany.	73/a
238.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	Przysiółek Folwark obok leśniczówki przy „Piekielnej Drodze	mur.	l. 20 XX w.	fundacja rodziny Drewniaków	74
239.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie	mur.	1959 r.	Fundowana przez ks. Władysława Lezuchowskiego z Kustrów	75
240.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Głębokie obok domu nr 787	mur.	l. 20 XX w.	fundowana przez Jana Brzęka	76

241.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka-szafkowa	przys. Wola przy rzece	drew.	I. 20 XX w.		Ufundował Paweł Wróbel Karta wyłączenia zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	77
242.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka-szafkowa	przys. Wola przy rzece	drew.	I. 20 XX w.		Funkcja kultowa. Obiekt nie istnieje	77/a
243.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Nowiny w pobliżu kamieniołomu	mur.	I. 20 XX w.		Wewnątrz figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem	78
244.	KĄKOŁÓWKA	Kapliczka	przys. Nowiny w pobliżu kamieniołomu 49°50'48.0"N 22°03'15.9"E	mur.	I. 20 XX w.		Funkcja kultowa. Wyremontowana. Wewnątrz figura Matki Boskiej z Dzieciątkiem	78/a
245.	KĄKOŁÓWKA	Krzyż	Przy drodze na Wolę Kąkolowską	drewn.	I. 20 XX w.			69
246.	KĄKOŁÓWKA przys. Folwark	Leśniczówka	obok domu nr 447	drewn.	I. 20 XX w.		przy „Piekielskiej Drodze”	68
247.	KĄKOŁÓWKA przys. Folwark	Leśniczówka ob. dom	nr 802 49°51'33.7"N 22°05'48.3"E	drewn.	I. 20 XX w.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Wyremontowana. przy „Piekielskiej Drodze”	68/a
248.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 55	mur.	1848 r.		nieużytkowany	70
249.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 84	drewn.	1944 - 1945 r.		stolarka wyk. Szczutko z Futomy	80
250.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 534	drewn.	1900 r.			81
251.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 534 49°50'57.8"N 22°04'17.6"E	drewn.	1900 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany. Stan zachowania zły.	81/a
252.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 541	drewn.	1875 r		zmiana dachu, nie użytkowany	82
253.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 472	mur.	1930 r.		ze sklepem i wyszynkiem	84
254.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 472 49°51'29.9"N 22°04'05.5"E	mur.	1930 r.		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalno-usługowa. Obiekt nieużytkowany	84/a

255.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 628 (d. nr 399)	mur. - drewn.	1880 r. (?)		Zmiana pokrycia dachu kryty strzechą, po śp. Tomaszu Gibale, nie użytkowany	85
256.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 608 49°50'29.4"N 22°04'04.1"E	mur. - drewn.	1880 r. (?)		Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany	85/a
257.	KĄKOŁÓWKA przys. Kamieniec	Dom	nr 785	drewn.	1937 r.		Nieużytkowany Karta wyłączonej zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	86
258.	KĄKOŁÓWKA przys. Kamieniec	Dom	nr 785 49°51'28.2"N 22°04'52.1"E	drewn.	1937 r.		Stan zachowania bardzo zły	86/a
259.	KĄKOŁÓWKA przys. Głębokie	Dom	nr 801	drewn.	zap. k. XIX w.		d. wł. Stanisława Kuc, przebud. po pożarze w 1914 r.	87
260.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 800	drewn.	1909 r.		Dach zmieniony po pożarze w 2003 r. Na płytę bitumiczną	88
261.	KĄKOŁÓWKA	Dom	nr 800 49°51'55.8"N 22°05'38.5"E	drewn.	1909 r.		Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany	88/a
262.	LECKA	Kaplica mszalna ob. kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa		mur.	1938 r.		rozbud. 1980 r.	12
263.	LECKA	Stary kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa	nr 231 49°52'41.4"N 22°00'49.1"E	mur.	1938 r.		Funkcja kultowa. Obiekt nieużytkowany	12/a
264.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 3	mur.	k. XIX w.		(d. folwarczna) na miejscu poprzedniej, przebud.	13
265.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 351 (d. nr 264)	mur.	1940 r.		fund. Magdalena Ślęczka	14
266.	LECKA	Kapliczka	w pobliżu szkoły	mur.	pocz. XX w.			15
267.	LECKA	Kapliczka	Przy drodze powiatowej nr 1411R 49°52'28.8"N 22°01'14.3"E	mur.	pocz. XX w.		Funkcja kultowa.	15/a
268.	LECKA	Kapliczka słupowa	obok domu nr 312	mur.	1874 r.		przesunięta na obecne miejsce w 1970 r., fund. Jan Mazur	16
269.	LECKA	Kapliczka Słupowa	obok domu nr 326	mur.	4 ćw. XIX w.		zap. fund. Andrzej Bieszczad, przy transformatorze	17
270.	LECKA	Kapliczka	naprzeciw domu nr 324 (za rzeką)	mur.	l. 30 XX w.		fund. Szymon Kocur, za rzeką	18
271.	Lecka przys. Łączki	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.			19

272.	LECKA	Kapliczka	na granicy z wsią Gwoźnica, na tzw. „Pasiekach”	mur.	pocz. XX w.		22
273.	LECKA	Krzyż	na cmentarzu cholerycznym	drewn.	pocz. XX w.	przy drodze do przys. Wilczak	23
274.	LECKA	Figura Matki Bożej		kam.	l. 30 XX w.	przy ostatnim przystanku	24
275.	LECKA	Krzyż z figurą Pana Jezusa	obok domu nr 363	drewn.		na miejscu poprzedniego 1990 r.	25
276.	LECKA	Krzyż		drewn.	pocz. XX w.	przy ostatnim przystanku	26
277.	LECKA	Krzyż	49°52'23.2"N 21°59'30.3"E	drewn.	pocz. XX w.	Funkcja kultowa. Przy ostatnim przystanku, obiekt odnowiony	26/a
278.	LECKA	Szkoła		mur.	1910 r.	kilkakrotnie rozbudowywana	27
279.	LECKA	Zagroda - dom	nr 160 (d. nr 112)	drewn.	1920 r.		28
280.	LECKA	- stodoła	nr 112	drewn.	1930 r.		20
281.	LECKA	Zagroda - dom	nr 310	drewn.	1914 r.		29
282.	LECKA	stodoła	nr 310	drewn.	ok. 1920 r.	W ruinie Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	30
283.	LECKA	stodoła	nr 310 49°52'34.3"N 22°00'05.1"E	drewn.	ok. 1920 r.	W ruinie	30/a
284.	LECKA	Dom	nr 62 (d. nr 43)	drewn.	l. 20 XX w.	Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	31
285.	LECKA	Dom	nr 62 (d. nr 43) 49°52'28.9"N 22°00'09.0"E	drewn.	l. 20 XX w.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	31/a
286.	LECKA	Dom	nr 98	drewn. z dobudowaną cz. murowaną	1930 r.	Obiekt nieużytkowany, częściowo rozebrany Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	32
287.	LECKA	Dom	nr 98 49°52'18.3"N 21°59'28.9"E	drewn. z dobudowaną cz. murowaną	1930 r.	Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	32/a
288.	LECKA	Dom	nr 318 (d. nr 244)	drewn.	4 éw. XIX w.	Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	33
289.	LECKA	Dom	nr 318 (d. nr 244) 49°52'30.6"N 21°59'56.1"E	drewn.	4 éw. XIX w.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	33/a
290.	LECKA		nr 347	drewn.	ok. 1947 r.		34

291.	LECKA	Kapliczka	obok domu nr 380	mur.	pocz. XX w.			131
292.	NOWY BOREK	Kapliczka	przy starej drodze do Borku Starego, obok domu nr 293	mur.	ok. 1945 r.		Wzniesiona przez Stanisława Kmiotka	174
293.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 293 49°55'04.5"N 22°05'15.3"E	mur.	ok. 1945 r.		Funkcja kultowa. Wzniesiona przez Stanisława Kmiotka, odnowiona	174/a
294.	NOWY BOREK przys. Stawiska	Kapliczka Św. Walentego	obok domu nr 503	mur.	4 ćw. XIX w.		za rzeką	341
295.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 317	mur.	pocz. XX w.			169
296.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 317 49°55'32.3"N 22°05'00.6"E	mur.	pocz. XX w.		Funkcja kultowa. Groźba katastrofy budowlanej.	169/a
297.	NOWY BOREK	Kapliczka	obok domu nr 283	mur.	4 ćw. XIX w.	A-495 22.03. 2011		170
298.	NOWY BOREK przys. Wola Borkowska	Kapliczka		mur.	pocz. XX w.			171
299.	NOWY BOREK przys. Poręby	Kapliczka	Obok domu nr 49	mur.	zap. pocz. XX		Wybudowana przez Ludwika Ruszla jako wotum za powrót do zdrowia	175
300.	NOWY BOREK	Figura Matki Bożej		kam.	sprzed 1851 r.		na kolumnie, podworska, odnowiona i uzupełniona o figurę w 1909 r. przez Bank Parcelacyjny we Lwowie	172
301.	NOWY BOREK	Figura Matki Bożej	49°55'57.3"N 22°05'07.2"E	kam.	ok. 1850 r.		Funkcja kultowa. Na kolumnie, podworska, odnowiona i uzupełniona o figurę w 1909 r. przez Bank Parcelacyjny we Lwowie, odnowiona	172/a
302.	NOWY BOREK	Kapliczka	na początku wsi od strony Tyczyna	mur.	pocz. XX w.			338
303.	NOWY BOREK	Krzyż z krucyfiksem	Obok domu 374	drewn.	pocz. XX w.			339
304.	NOWY BOREK	Karczma	obok dom nr 308 (d. nr 259)	drewn.	k. XIX w.		remontowana	340
305.	NOWY BOREK	Dom	nr 99	drewn.	l. 20 XX w.			99
306.	NOWY BOREK	Dom	nr 236 (d.nr 234)	drewn.	pocz. XX w.			337
307.	NOWY BOREK	Dom	nr 255	drewn.	po poł. XIX w.		remontowany	336
308.	NOWY BOREK	Dom	nr 381	mur.	pocz. XX w.			173

309.	PIĄTKOWA	Kaplica	obok domu nr 41 (d. nr 26)	mur.	k. XIX w.		przys. Łęg, w otoczeniu staro- drzewia	36
310.	PIĄTKOWA	Kaplica mszalna	obok domu nr 94 (d. nr 65)	mur.	1905 r.	A-395 10.02. 2010	w pobliżu kościoła	37
311.	PIĄTKOWA	Kaplica mszalna	obok domu nr 94 (d. nr 65) 49°52'37.3"N 22°08'57.7"E	mur.	1905 r.	A-395 10.02. 2010	W pobliżu kościoła. Funkcja kultowa, po generalnym re- moncie.	37/a
312.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 220	mur.	l. 20 XX w.			38
313.	PIĄTKOWA	Kapliczka	obok domu nr 373	mur.	ok. 1880 r.		przy głównej drodze, na polu Jana Drewniaka	39
314.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka		mur.	k. XIX w.		za laskiem na skraju pól, fund. Piotr Brzuch, remont 1997	40
315.	PIĄTKOWA przys. Wola	Kapliczka	obok domu nr 274	mur.	ok. 1920 r.		fund. Michał Drewniak	41
316.	PIĄTKOWA	Kapliczka	przy mostku na Piątkówce	mur.	po 1918 r.		na miejscu śmierci dezertarów, fund. Gromadzka	42
317.	PIĄTKOWA	Kapliczka	W pobliżu domu 210 49°52'37.7"N 22°09'31.2"E	mur.	po 1918 r.		Na miejscu śmierci dezertarów, fund. Gromadzka. Funkcja kultowa, obiekt po remoncie.	42/a
318.	PIĄTKOWA	Kapliczka	za domem nr 396	mur.	ok. 1920 r.			43
319.	PIĄTKOWA	Krzyż	obok domu nr 163	bet.	1933 r.		pamiątka jubileuszu odkupienia na górze	44
320.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy starej drodze do Harty	drewn.	pocz. XX w.			45
321.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażowej do Łańcuta	drewn.	pocz. XX w.			46
322.	PIĄTKOWA	Krzyż	przy drodze z Błażowej do Łańcuta	drewn.	zap. pocz. XX w			
323.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 3	drewn	k. XiX w.			47
324.	PIĄTKOWA	- piwnica	nr 3	mur. -kam.	k. XiX w.			48
325.	PIĄTKOWA	- piwnica	nr 3 49°52'33.6"N 22°07'31.3"E	mur. -kam.	k. XiX w.		Funkcja gospodarcza. Obiekt nieużytkowany. Grozi katastro- fą budowlaną	48/a
326.	PIĄTKOWA	Zagroda - dom	nr 153	drewn	4 ćw. XIX w.		Nieużytkowany Karta wyłączona zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Bła- żowej z dnia 07.09.2022 r.	49

327.	PIĄTKOWA	Zagroda – dom	nr 153 49°52'43,1"N 22°09'17,4"E	drewn	4 ćw. XIX w.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nieużytkowany.	49/a
328.	PIĄTKOWA	- stodoła	nr 153	drewn	k. XIX w.	Nieużytkowany	50
329.	PIĄTKOWA	- stodoła	nr 153 49°52'36,1"N 22°08'41,6"E	drewn	k. XIX w.	Zmiana właściciela. Funkcja gospodarcza. Obiekt nie istnieje	50/a
330.	PIĄTKOWA	Dom	nr 43	drewn.	l. 20 XX w.		51
331.	PIĄTKOWA	Dom	nr 137	drewn.	l. 30 XX w.	Nieużytkowany	52
332.	PIĄTKOWA	Dom	nr 147	drewn.	1926 r.	obecnie nie użytkowany Karta wyłączonego zarządzeniem nr 425/2022 Burmistrza Błażowej z dnia 07.09.2022 r.	53
333.	PIĄTKOWA	Dom	nr 147 49°52'43,7"N 22°09'13,0"E	drewn.	1926 r.	Zmiana właściciela. Funkcja mieszkalna. Obiekt nie istnieje	53/a
334.	PIĄTKOWA	Dom	nr 164	drewn.	ok. 1950 r.	obecnie nieużytkowany, snycerka Szczutko z Futomy	54
335.	PIĄTKOWA	Dom	nr 226 (d. nr 139)	drewn.	l. 20 XX w.		55
336.	PIĄTKOWA	Dom	nr 220	drewn.	pocz. XX w.	remontowany	56

Aneks nr 2.

EWIDENCJA STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH MIASTA I GMINY BŁĄŻOWA

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Lokalizacja archeologiczna			Numer ewidencyjny działki	Datowanie	Własność	Nr karty w GEZ
			Nr obszaru AZP	Nr stanowiska na obszarze AZP	Nr stanowiska w miejscowości				
1.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	1	1	2757, 2777, 2758, 2776, 3296, 3617	archeologia	prywatna	241
2.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	5	3	3400	archeologia	prywatna	242
3.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	6	4	2677/2	archeologia	prywatna	243
4.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	7	5	3470	archeologia	prywatna	244
5.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	8	6	3488	archeologia	prywatna	245
6.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	9	7	2733/2	archeologia	prywatna	246
7.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	10	8	1828	archeologia	prywatna	247
8.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	11	9	1168	archeologia	prywatna	248
9.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	12	10	1113, 1114, 818, 823/1	archeologia	prywatna	249
10.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	13	11	674	archeologia	prywatna	250
11.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	14	12	13/1	archeologia	prywatna	251
12.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	15	13	471, 472, 473	archeologia	prywatna	252
13.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	16	14	373	archeologia	prywatna	253
14.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	17	15	376/1	archeologia	prywatna	254
15.	Futoma	Stanowisko archeologiczne	107-77	18	16	329, 330, 332	archeologia	prywatna	255
16.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	2	2	2018/2	archeologia	prywatna	256
17.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	3	3	2081	archeologia	prywatna	257
18.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	107-77	4	4	2155/2	archeologia	prywatna	258

19.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	34	15	32	archeologia	prywatna	259
20.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	35	16	3120	archeologia	prywatna	260
21.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	33	14	439	archeologia	prywatna	261
22.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	32	13	5393/7	archeologia	prywatna	262
23.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	31	12	707	archeologia	prywatna	263
24.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	30	11	5339	archeologia	prywatna	264
25.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	29	10	4940	archeologia	prywatna	265
26.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	28	9	164	archeologia	prywatna	266
27.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	27	8	266	archeologia	prywatna	267
28.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	26	7	197	archeologia	prywatna	268
29.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	25	6	243	archeologia	prywatna	269
30.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	24	5	2115	archeologia	prywatna	270
31.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	23	4	2772	archeologia	prywatna	271
32.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	22	3	2834/2	archeologia	prywatna	272
33.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	21	2	3832	archeologia	prywatna	273
34.	Kąkolówka	Stanowisko archeologiczne	107-77	20	1	4148	archeologia	prywatna	274
35.	Błażowa Górna	Stanowisko archeologiczne	106-77	14	1	1304	archeologia	prywatna	275
36.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	32	5	223	archeologia	prywatna	276
37.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	33	6	85	archeologia	prywatna	277
38.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	7	4	4272	archeologia	prywatna	278
39.	Piątkowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	6	3	221	archeologia	prywatna	279

40.	Błażowa	Stanowisko archeologiczne	106-77	5	4	137/2	archeologia	prywatna	280
41.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	8	3	644, 653	archeologia	prywatna	281
42.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	9	4	1227	archeologia	prywatna	282
43.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	10	5	2457/2	archeologia	prywatna	283
44.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	11	6	2837/1	archeologia	prywatna	284
45.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	12	7	3730	archeologia	prywatna	285
46.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	13	2	3718/1	archeologia	prywatna	286
47.	Błażowa Dolna	Stanowisko archeologiczne	106-77	4	1	625, 624	archeologia	prywatna	287
48.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	28	16	976, 977	archeologia	prywatna	288
49.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	27	15	3254	archeologia	prywatna	289
50.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	26	14	891, 3232	archeologia	prywatna	290
51.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	25	13	734	archeologia	prywatna	291
52.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	24	12	1346	archeologia	prywatna	292
53.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	23	11	1246	archeologia	prywatna	293
54.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	22	10	1296	archeologia	prywatna	294
55.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	20	8	383/2	archeologia	prywatna	295
56.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	21	9	212	archeologia	prywatna	296
57.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	19	7	382	archeologia	prywatna	297
58.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	18	6	1269, 1266, 1264/3, 1264/4	archeologia	prywatna	298
59.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	16	4	1063/7	archeologia	prywatna	299

60.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	5	1270	archeologia	prywatna	300
61.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	15	17	1632	archeologia	prywatna	301
62.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	106-77	17	28	2080	archeologia	prywatna	302
63.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	8	6	1402/1	archeologia	prywatna	303
64.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	7	5	1384/3	archeologia	prywatna	304
65.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	6	4	1505/2, 1369/3	archeologia	prywatna	305
66.	Lecka	Stanowisko archeologiczne	107-76	5	3	1797/6	archeologia	prywatna	306
67.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	8	19	176-182, 185	archeologia	prywatna	307
68.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	1	1	154/3	archeologia	prywatna	308
69.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	2	2	1353	archeologia	prywatna	309
70.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	3	3	1772	archeologia	prywatna	310
71.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	7	18	75, 76, 77, 78	archeologia	prywatna	311
72.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	9	20	266, 267	archeologia	prywatna	313
73.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	10	21	3250/3	archeologia	prywatna	314
74.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	11	22	3247	archeologia	prywatna	315
75.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	12	23	320	archeologia	prywatna	316
76.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	13	24	3216/1	archeologia	prywatna	317
77.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	14	25	1765	archeologia	prywatna	318
78.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	15	26	361	archeologia	prywatna	319
79.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	16	27	3233/1	archeologia	prywatna	320
80.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	18	29	491	archeologia	prywatna	321

81.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	19	30	3214	archeologia	prywatna	322
82.	Nowy Borek	Stanowisko archeologiczne	105-77	20	31	2398, 2399	archeologia	prywatna	323